

ЗВІТ про огляд витрат державного бюджету

у сфері науки в частині наукової і науково-технічної діяльності на антарктичній станції «Академік Вернадський»

головного розпорядника коштів державного бюджету Міністерства освіти і науки України

Ціль проведення огляду витрат державного бюджету: підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів для організації та проведення наукових досліджень в Антарктиці.

I. Опис поточної ситуації у сфері науки в частині наукової і науково-технічної діяльності на антарктичній станції «Академік Вернадський»

Природно-ресурсний потенціал Антарктики та її виняткова роль у формуванні глобальних природних процесів, а також розвиток міжнародних правових відносин є головними чинниками, що визначають необхідність забезпечення систематичної присутності України в цьому регіоні.

Основним документом, який формує підвалини державної політики України у сфері вивчення Антарктики є Договір про Антарктику 1959 року – міжнародна угода, метою якої є забезпечення наукових досліджень і збереження миру на Антарктичному континенті. Договір набрав чинності для України 28 жовтня 1992 року.

Договір визначає правовий режим регіону, який охоплює близько 10% поверхні Землі і поширюється на географічний простір на південь від 60-ї паралелі південної широти (включно з шельфовими льодовиками). Договір спрямований на вирішення в означеному регіоні низки важливих геополітичних питань, таких як контроль над озброєнням, відтермінування територіальних претензій, забезпечення міжнародного наукового та природоохоронного співробітництва.

Крім того, у 2001 році Україна додатково взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо охорони навколишнього середовища Антарктики Законом України «Про приєднання України до Протоколу про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику» від 22.02.2001 р. № 2284. Зазначений Протокол проголошує Антарктику природним заповідником, призначеним для миру і науки, та визначає режим всеосяжної охорони навколишнього природного середовища Антарктики, а також природоохоронні принципи здійснення діяльності в Антарктиці.

Ураховуючи положення Статті II Договору про Антарктику, проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень в Антарктиці наразі є головним елементом здійснення державної політики України в регіоні. На виконання зазначених вище положень Договору про Антарктику Україна, починаючи з 1996 року, забезпечує функціонування антарктичної станції «Академік Вернадський» і щорічну роботу українських антарктичних експедицій.

Вищим колективним міждержавним органом управління, що координує виконання Договору про Антарктику, а також пов'язаних з ним інших міжнародних документів, є

Консультативні наради з Договору про Антарктику (КНДА), які скликаються щорічно з метою проведення консультацій з питань діяльності в Антарктиді, обміну науковою інформацією, напрацювання спільного бачення щодо шляхів управління Антарктикою та її ресурсами в майбутньому.

Україна є однією з 29 країн світу, які мають статус Консультативної Сторони Договору про Антарктику (з 04 червня 2004 року). Цей статус надає стороні право голосу та право вето на Консультативних нарадах Договору про Антарктику щодо ухвалення будь-яких рішень стосовно діяльності в Антарктиці та розвитку правового режиму регіону, що робить підтримку чинності такого статусу України важливим чинником забезпечення національних економічних, політичних та наукових інтересів країни.

Наявність довгострокових національних програм проведення досліджень в Антарктиці, а також організація регулярних антарктичних експедицій в південному полярному регіоні є ключовими вимогами збереження за Україною статусу Консультативної Сторони Договору про Антарктику.

Крім того, завдяки системному та успішному проведенню наукових досліджень в Антарктиці та регулярному проведенню антарктичних експедицій Україна набула повне членство в Науковому комітеті з антарктичних досліджень (SCAR) та Раді керуючих національними антарктичними програмами (COMNAP).

Базовою організацією, що відповідає за організацію та проведення наукових досліджень України в Антарктиці є Державна установа Національний антарктичний науковий центр Міністерства освіти і науки України, утворений у 1993 році (далі – ДУ НАНЦ). Ураховуючи загальнодержавне та міжнародне значення комплексних наукових досліджень в Антарктиці, що проводяться ДУ НАНЦ, йому надано статус національного наукового центру на підставі Указу Президента України від 23 грудня 2004 року № 1524 «Про надання державній установі «Український антарктичний центр» статусу національного наукового центру».

Зазначеним Указом Президента України визначено, що пріоритетними напрямками діяльності Державної установи Національний антарктичний науковий центр є:

1. Розроблення та виконання програм проведення наукових досліджень в Антарктиці;
2. Координація роботи, пов'язаної з участю України у проведенні міжнародних наукових досліджень в Антарктиці;
3. Забезпечення подальшого розвитку діяльності антарктичної станції «Академік Вернадський»;
4. Підготовка та проведення комплексних морських експедицій у Південній півкулі.

Українська антарктична станція «Академік Вернадський» (далі – УАС) є структурним підрозділом ДУ НАНЦ. Україна отримала станцію від Великої Британії в лютому 1996 року на підставі обміну дипломатичними нотами між Урядами Великої Британії та України (м. Лондон, Велика Британія, 20 липня 1995 року) та відповідно до пункту 2 Меморандуму про взаєморозуміння між Британською антарктичною службою та Центром антарктичних досліджень щодо передачі Україні британської антарктичної станції «Фарадей» від 20 липня 1995 року. УАС розташована на острові Галіндез архіпелагу Аргентинські острови на півдні Антарктичного півострова (географічні координати станції: 65°15' пд.ш., 64°16' сх. д.).

УАС є важливим опорним пунктом довгострокових досліджень природного середовища в Антарктиці, дані з яких є складовою багатьох глобальних моніторингових проєктів, що здійснюються під егідою поважних міжнародних організацій, членом яких є Україна. УАС входить до Глобальної системи кліматичних спостережень (Global Climate Observing System - GCOS) Всесвітньої метеорологічної організації, регіон VII – Станції в Антарктиці, індекс станції 89063, висота над рівнем моря 11м. На станції, починаючи з 1947 року, накопичується найдовший в Антарктиці безперервний ряд метеорологічних даних. Щоденні дані щодо фактичних погодних умов SYNOP передаються до Всесвітньої Метеорологічної Організації, дані щодо вимірювань рівня моря передаються до Міжнародної океанографічної комісії ЮНЕСКО, зразки атмосферних опадів для ізотопного аналізу передаються до МАГАТЕ. Розташована на УАС геомагнітна обсерваторія «Аргентинські острови», яка має JAGA-код AIA, входить до Всесвітньої мережі спостережних пунктів INTERMAGNET. Часові ряди геомагнітних спостережень на УАС є найдовшими у регіоні Антарктики, продовження яких є надзвичайно важливим для пізнання природи геомагнітного поля Землі. Сейсмічна станція «Аргентинські острови», яка має код AIA в Міжнародному реєстрі сейсмологічних станцій (IRSS), включена до ряду сейсмологічних мереж, зокрема Глобальної сейсмографічної мережі (GSN), яка є частиною консорціуму IRIS (Incorporated Research Institutions for Seismology). Дані моніторингу наднизькочастотного випромінювання в районі УАС, одержані за допомогою унікальних електромагнітних сенсорів українського виробництва, використовуються для моніторингу світової грозової активності як індикатора глобальних змін клімату в рамках міжнародного науково-технічного співробітництва.

УАС широко використовується у біологічних дослідженнях. Перш за все, це дослідження біорізноманіття суходільних та морських екосистем, їх взаємозалежність. Впродовж 20 років в районі станції створено низку біогеографічних полігонів на островах, мисах, острівному шельфі та узбережжі Антарктичного півострова. Дослідження на цих полігонах відзначаються комплексним підходом до вивчення наземних і морських екосистем на всіх ієрархічних рівнях організації живого (віруси, мікроорганізми, лишайники, мохи, судинні рослини, безхребетні та хребетні тварини). У 2019 році в районі УАС закладено нові наземні мікрокліматичні та морські полігони типових антарктичних екосистем, які систематично досліджуються під час сезонних та цілорічних експедицій. Зважаючи на це станція є унікальною в світі лабораторією для вивчення наслідків зміни клімату на планеті.

Безпечна експлуатація УАС, підтримка продовження проведення на ній безперервних досліджень та моніторингових спостережень природного середовища обумовлює необхідність цілорічної роботи на УАС українських антарктичних експедицій.

УАС, крім наукової, виконує ще й специфічну просвітницьку функцію, оскільки відзначається високою і стійкою популярністю серед іноземних туристів, забезпечуючи ознайомлення світової спільноти з діяльністю України в Антарктиці. За кількістю туристичних візитів до початку обмежень, пов'язаних з пандемією COVID-19, УАС входила то п'яти найбільш відвідуваних туристами станцій в Антарктиці.

Основні засади державної політики у сфері наукової і науково-технічної

діяльності на антарктичній станції «Академік Вернадський» визначаються:

- Постановою Верховної Ради України «Про приєднання України до Договору про Антарктику 1959 року» від 17 вересня 1992 року № 2609;
- Законом України «Про приєднання України до Протоколу про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику» від 22.02.2001 р. № 2284;
- Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- Законом України «Про державні цільові програми»;
- Указом Президента України від 23 грудня 2004 року № 1524 «Про надання державній установі «Український антарктичний центр» статусу національного наукового центру»;
- Постановою Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 № 1483 "Про проведення наукових досліджень в Антарктиці";
- Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.03.2003 № 181-р "Про заходи щодо набуття Україною статусу Консультативної сторони Договору про Антарктику 1959 року";
- Постановою Кабінету Міністрів України від 16.06.2003 № 908 "Про забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України у зв'язку з приєднанням до Протоколу про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику";
- Постановою Кабінету Міністрів від 03.11.2010 № 1002 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки» із змінами;
- Постановою Кабінету Міністрів від 28 січня 2000 р. № 140 «Про оплату праці, гарантії та компенсації для працівників, які направляються для роботи на антарктичну станцію «Академік Вернадський».

Організація наукових досліджень України в Антарктиці від початку здійснюється на основі виконання відповідних державних науково-технічних програм.

Першим урядовим документом, що мав урегулювати програмний характер планування наукової роботи в Антарктиці є Постанова Кабінету Міністрів України від 4 липня 1996 року № 719 «Про затвердження Державної програми досліджень України в Антарктиці», якою затверджено Державну програму досліджень в Антарктиці, як складову частину на той момент Національної програми вивчення ресурсів Азово-Чорноморського басейну, яка діяла до 2000 року. Із завершенням строку дії зазначеної Національної програми за поданням Міністерства освіти і науки України розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 березня 2001 року № 422 схвалено Державну програму проведення досліджень в Антарктиці на 2002—2010 роки, як окрему комплексну державну цільову програму, а на Український антарктичний центр (зараз — Державна установа Національний антарктичний науковий центр) покладено функції органу управління з виконання завдань та заходів Програми.

Чинним програмним документом, що визначає засади організації та виконання наукових досліджень в Антарктиці, є постанова Кабінету Міністрів України від

03.11.2010 р. № 1002 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки» (далі – Державна програма). На момент затвердження третя за рахунком державна цільова науково-технічна програма проведення досліджень в Антарктиці була розрахована на 2011-2020 роки, а після її завершення відповідно до пункту 13.5 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471, мало бути розроблено, затверджено та забезпечено виконання Державної цільової науково-технічної програми проведення полярних досліджень на 2021-2030 роки.

Разом з тим, через складний фінансовий стан державного бюджету України, спричинений пандемією Covid-19, а потім російською військовою агресією, розроблення нової Програми було призупинено, натомість строк виконання чинної Програми двічі був продовжений постановами Кабінету Міністрів України від 20 січня 2021 р. № 32 «Про продовження строку виконання Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2020 роки» до 2023 року та від 27 грудня 2023 р. № 1417 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 1002» до 2025 року відповідно.

Виконання Державної програми фінансується за рахунок коштів передбачених у Державному бюджеті України за програмою КПКВК 2201410 «Наукова і науково-технічна діяльність на антарктичній станції «Академік Вернадський». Державна програма є комплексною, поєднує наукові, міжнародно-організаційні заходи та заходи із логістичного та матеріально-технічного забезпечення антарктичної станції та передбачає виконання 27 завдань в рамках 10 напрямів:

Геолого-геофізичні дослідження

1. Проведення досліджень геологічної будови та льодового покриву Західної Антарктики, оцінки її мінерально-ресурсного потенціалу;

2. Створення динамічних моделей стану навколишнього природного середовища під впливом природних і антропогенних факторів;

Гідрометеорологічні дослідження

3. Вивчення змін атмосферних процесів тропосфери та стратосфери Південної півкулі, регіональної циркуляції та процесів формування глибинних вод на шельфі Антарктичного півострова;

Океанографічні дослідження

4. Визначення тенденцій кліматичної мінливості океанографічних полів Південного океану, прогнозування зон підвищеної біологічної продуктивності та промислової значимості;

Геокосмічні дослідження

5. Проведення досліджень взаємодії атмосферної та космічної погодних систем, моніторингу світової грозової активності як індикатора глобальних змін клімату, відтворення техногенного впливу на електромагніт-ний клімат Землі;

Біологічні дослідження

6. Комплексне вивчення структури і функцій антарктичних організмів, створення узагальнених моделей екосистем;

7. Проведення оцінки впливу кліматичних змін на структуру і функції суходільних та морських екосистем;

8. Проведення оцінки впливу антарктичних організмів на баланс парникових газів та векторні потоки біогенних елементів

9. Проведення досліджень еволюції та адаптації антарктичних екосистем до екстремальних факторів;

10. Проведення біорозвідки, пошуку та створення колекцій продуцентів біологічно активних речовин та технологічно перспективних штамів мікроорганізмів;

11. Розроблення та дослідно-промислове випробування природоохоронних біотехнологій;

12. Створення біогеографічних полігонів типових антарктичних екосистем

13. Вивчення біорізноманіття, походження та механізмів адаптації наземних екосистем Антарктики в умовах кліматичних змін;

14. Вивчення біорізноманіття та моніторинг морських екосистем в умовах кліматичних змін;

15. Вивчення корисних властивостей та біологічно активних речовин антарктичних організмів;

16. Вивчення, прогнозування та мінімізація антропогенного впливу на наземні та морські екосистеми Антарктики;

Медико-фізіологічні дослідження

17. Розроблення сучасних підходів та технологій збереження здоров'я та працездатності учасників антарктичних експедицій;

Розроблення та впровадження нових технологій

18. Утворення Національного центру антарктичних даних та його удосконалення;

19. Створення автоматизованих систем запобігання витокам палива та додаткового захисту навколишнього природного середовища на антарктичній станції "Академік Вернадський" та їх удосконалення;

20. Розроблення та впровадження біотехнологій знешкодження екологічно небезпечних органічних відходів та очищення стічних вод на антарктичній станції "Академік Вернадський";

Організація та проведення антарктичних експедицій

21. Матеріально-технічне забезпечення антарктичних експедицій;

22. Підготовка учасників антарктичних експедицій;

23. Розвиток дослідницької інфраструктури антарктичних досліджень;

Співпраця з міжнародними організаціями Договору про Антарктику

24. Науково-методичне забезпечення діяльності в Антарктиці;

25. Проведення досліджень, пов'язаних із забезпеченням національних інтересів в Антарктиці, та впровадження їх результатів на виконання зобов'язань, що випливають із членства України у міжнародних організаціях Договору про Антарктику;

Інформаційно-видавнича діяльність

26. Висвітлення пріоритетних напрямів проведення досліджень в Антарктиці;

27. Популяризація науково-дослідницької та природоохоронної діяльності в Антарктиці.

Згідно з паспортом Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки (Додаток 1 до Державної програми) державним замовником програми є Міністерство освіти і науки, керівником програми – заступник Міністра освіти і науки; виконавцями програми є Державна установа Національний антарктичний науковий центр із залученням (за потреби) підприємств, установ та організацій всіх форм власності та інших суб'єктів господарювання; підприємства та організації Національної академії наук, Національної академії медичних наук, МОН, Міндовкілья.

Міністерством освіти і науки України як державним замовником функції щодо забезпечення виконання Державної програми делеговано ДУ НАНЦ (відповідно до абзацу третього пункту 2.4. Статуту ДУ НАНЦ, затвердженого Наказом МОН від 22 червня 2016 р. № 702 та підпункту 2 пункту 3.3. Статуту ДУ НАНЦ, затвердженого Наказом МОН від 20.06.2023 р. № 764).

Науково-експертне забезпечення реалізації Державної програми покладено на Науково-технічну раду ДУ НАНЦ, яка здійснює експертну оцінку ефективності виконання Державної програми за переліком її результативних показників, ухвалює щорічні звіти про результати виконання Державної програми відповідно до пункту 45 Порядку розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 р. № 106, Порядку обміну інформацією між виконавцями державних цільових програм та координації цієї роботи, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 04 грудня 2009 р. № 1367, у разі необхідності, пропонує внесення відповідних змін до Державної програми, здійснює інші експертно-дорадчі функції щодо організації виконання Державної програми та проведення українських антарктичних експедицій. Положення про Науково-технічну раду ДУ НАНЦ затверджено Наказом ДУ НАНЦ від 28 травня 2019 р. № 11-Г.

Виконання завдань і заходів Державної програми у 2019-2023 роках здійснювалось за наступними напрямками використання бюджетних коштів, визначених паспортами бюджетної програми КПКВК 2201410 на відповідні роки:

Таблиця 1. Напрями використання коштів за бюджетною програмою (звітні показники)

Напрямок витрат	тис. грн.				
	2019	2020	2021	2022	2023
1. Виконання наукових досліджень, всього, у т.ч.	9 926,9	13 850,0	25 192,9	15 117,2	*28 027,0
Загальний фонд	9 926,9	13 850,0	25 192,9	14 450,0	27 002,9
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	667,2	*1 024,1
2. Організація та проведення антарктичних експедицій, всього у т.ч.	47 815,7	128 249,8	343 655,5	265 398,7	555 384,4
Загальний фонд	47 789,9	128 225,3	342 619,6	263 826,6	555 016,9
Спеціальний фонд	25,8	24,5	435,9	1572,1	367,5
3. Співпраця з міжнародними організаціями Договору про Антарктику, у т.ч.	2 171,6	1 567,1	3 726,8	2 245,4	6 304,1
Загальний фонд	2 171,6	1 567,1	3 726,8	2 245,4	6 304,1

Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Інформаційно-видавнича діяльність, у т.ч.	315,6	356,6	561,5	458,8	543,0
Загальний фонд	315,6	356,6	561,5	458,8	543,0
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Всього	60 229,8	144 023,5	372 536,7	283 220,1	*590 258,5
Загальний фонд	60 204,0	143 999,0	372 100,8	280 980,8	588 866,9
Спеціальний фонд	25,8	24,5	435,9	2239,3	*1 391,6

Примітка: *- у тому числі касові видатки спеціального фонду у обсязі 356,0 тис. грн, які виникли внаслідок помилково зареєстрованого кошторису на суму 420,0 тис. грн та відкриття рахунку за КПКВК 2201410 закладом вищої освіти (договір № Н/11-2023 від 18.08.2023 року).

1. Виконання наукових досліджень

Організація наукової і науково-технічної діяльності з виконання завдань 1-20 Державної програми здійснюється ДУ НАНЦ як відповідальним виконавцем відповідно до Положення про організацію та виконання наукових і науково-технічних робіт з реалізації завдань і заходів Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки (затверджено наказом ДУ від 06 жовтня 2020 р. НАНЦ № 9Н із змінами, внесеними наказами ДУ НАНЦ від 15 лютого 2021 р. № 3-Н та від 14 березня 2024 р. № 4-Н) та на підставі Плану фундаментальних та прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок ДУ НАНЦ з реалізації завдань та заходів Державної програми на відповідний календарний рік.

Зазначений План щороку схвалюється Науково-технічною радою ДУ НАНЦ, погоджується Заступником Міністра освіти і науки України – керівником Державної програми та вводиться в дію наказом ДУ НАНЦ.

У Плані визначається назва загальної теми комплексної НДР за Державною програмою, перелік робіт, з реалізації відповідних заходів (роботи, що виконуватимуться власними силами ДУ НАНЦ, а також конкурсна тематика, для виконання якої залучатимуться співвиконавці), обсяг їх фінансування на календарний рік (відповідно до обсягу, який затверджено Державною програмою), а також очікувані результати згідно з індикативними показниками виконання відповідних заходів, визначених у додатках 2 та 3 до Державної програми як відсотки виконаних робіт за календарний рік.

ДУ НАНЦ як виконавець комплексної НДР залучає співвиконавців наукових і науково-технічних робіт – наукові установи та організації НАН України та НАМН України, МОН та Міндовкілля на конкурсній основі відповідно до вимог Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 739 та Положення про проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт за Державною цільовою науково-технічною програмою проведення досліджень в Антарктиці на 2011–2020 роки, затвердженого наказом ДУ НАНЦ від 28 травня 2019 р. № 11-Г (із змінами, внесеними наказами ДУ НАНЦ від 15 лютого 2021 р. № 3-Н та від 14 березня 2024 р. № 4-Н).

Конкурси у 2019-2023 роках були оголошені наказами ДУ НАНЦ від 26 червня 2019 р. № 12-Г, від 14 серпня 2020 р. № 5-Н, від 23 квітня 2021 р. № 4-Н, від 26 травня 2023 р. № 4-Н. У 2022 році у зв'язку із скороченням видатків за бюджетною програмою КПКВК 2201410 відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2022 р. № 401 витрати за напрямом «Виконання наукових досліджень» було скорочено на 12 610 тис. грн. через що проведення відповідного конкурсного відбору наукових досліджень не відбулось.

Таблиця 2. Фінансування наукових і науково-технічних робіт за Державною програмою у 2019-2023 роках (звітні показники)

тис. грн.					
Напрямок витрат	2019	2020	2021	2022	2023
1.1. Власними силами ДУ НАНЦ, всього, у т.ч.	5 496,9	9 462,0	17 297,0	15 117,2	19 421,0
Загальний фонд	5 496,9	9 462,0	17 297,0	14 450,0	18 752,9
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	667,2	668,1
1.2. Із залученням сторонніх організацій (конкурсне фінансування), у т.ч.	4 430,0	4 388,0	7 895,9	0,0	* 8 606,0
Загальний фонд	4 430,0	4 388,0	7 895,9	0,0	8 250,0
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	* 356,0
Всього	9 926,9	13 850,0	25 192,9	15 117,2	* 28 027,0
Загальний фонд	9 926,9	13 850,0	25 192,9	14 450,0	27 002,9
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	667,2	* 1 024,1

Примітка: *- у тому числі касові видатки спеціального фонду у обсязі 356,0 тис. грн, які виникли внаслідок помилково зареєстрованого кошторису на суму 420,0 тис. грн та відкриття рахунку за КПКВК 2201410 закладом вищої освіти, на підставі договору на виконання науково-дослідної роботи №Н/ІІ-2023 від 18.08.2023 року між ЗВО та ДУ НАНЦ.

Функції конкурсної комісії відповідно до абзацу четвертого пункту 8 Порядку проведення конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 739, покладено на Науково-технічну раду ДУ НАНЦ. Персональний склад Науково-технічної ради ДУ НАНЦ відповідно до абзацу другого пункту 8 зазначеного Порядку не менш як на половину складається з представників провідних наукових установ та закладів вищої освіти України, які не є працівниками ДУ НАНЦ, як організатора конкурсу. Крім того заявки підлягали незалежній науковій і науково-технічній експертизі відповідно до вимог Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», яка була здійснена Державною науковою установою «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» на замовлення ДУ НАНЦ.

Результати конкурсів у 2019-2023 роках затверджено наказами ДУ НАНЦ від 18 вересня 2019 р. № 15-Г, від 11 вересня 2020 р. № 6-Н, від 05 жовтня 2020 р. № 7-Н, від 30 червня 2021 р. № 8-Н, від 08 серпня 2023 р. № 5-Н. З переможцями конкурсу ДУ

НАНЦ укладено договори на виконання НДР/НТР керуючись пунктом 7 частини 5 статті 3 Закону України «Про публічні закупівлі».

Приймання та оцінка звітів про НДР за окремими заходами Державної програми, а також остаточного звіту про НДР «Дослідження на антарктичній станції «Академік Вернадський» у відповідному році за Державною цільовою науково-технічною програмою проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки» здійснюється Науково-технічною радою ДУ НАНЦ за участю керівників та відповідальних виконавців робіт відповідно до вимог Технічного завдання.

Усього у 2019, 2020, 2021 та 2023 роках за результатами конкурсного відбору ДУ НАНЦ укладено та профінансовано 89 договорів на виконання наукових і науково-технічних робіт за Державною програмою з 24 установами та організаціями НАН та НАМН України, МОН та Міндовкілля (таблиця 3). Перелік наукових установ – переможців конкурсу проєктів, з якими були укладені договори на виконання наукових і науково-технічних робіт у 2019-2023 рр., наведено у таблиці 4.

Широке коло залучення профільних наукових установ та закладів вищої освіти до виконання Державної програми обумовлене як комплексністю самої Державної програми, так і розосередженістю вузькоспеціалізованих наукових колективів, долучених на проєктній основі до її виконання, між різними науковими установами різних головних розпорядників бюджетних коштів.

Застосування механізму державних цільових програм створює для ДУ НАНЦ нормативно-правове підґрунтя для залучення на конкурсній основі інших наукових установ та закладів вищої освіти до спільного проведення наукових досліджень на базі дослідницької інфраструктури ДУ НАНЦ, не змінюючи правовий статус ДУ НАНЦ як бюджетної наукової установи.

Таблиця 3. Динаміка фінансування договорів на виконання наукових і науково-технічних робіт за Державною програмою за рахунок загального фонду Державного бюджету за 2019-2023 рр. (звітні показники)

Наукові установи (за ГРБК)	К-ть установ, од.	2019		2020		2021		2022		2023	
		К-ть робіт, од.	Обсяг фін-ня, тис. грн.	К-ть робіт, од.	Обсяг фін-ня, тис. грн.	К-ть робіт, од.	Обсяг фін-ня, тис. грн.	К-ть робіт, од.	Обсяг фін-ня, тис. грн.	К-ть робіт, од.	Обсяг фін-ня, тис. грн.
НАН України	14	11	1 495,0	15	3 080,0	20	6 135,0	-	-	9	4 600,0
НАМН України	1	-	-	-	-	1	149,87	-	-	1	380,0
МОН	8	6	2 725,0	6	1 078,0	8	1 330,98	-	-	8	2 710,0
Міндовкілля	1	1	210,0	1	230,0	1	280,0	-	-	1	560,0
Всього	24	18	4 430,0	22	4 388,0	30	7 895,85	0	-	19	8 250,0

Таблиця 4. Кількість договорів на виконання наукових і науково-технічних робіт у 2019-2023 рр., укладених ДУ НАНЦ з переможцями конкурсу проєктів (звітні показники).

№ з/п	Назва установи, підпорядкування	2019	2020	2021	2023
	НАН України				
1	Інститут геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України	2	3	2	1
2	Карпатське відділення Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України	1	1	2	
3	Інститут геологічних наук НАН України	1	1	2	
4	Інститут космічних досліджень НАН України та ДКА України, Національна академія наук України		1	2	2
5	Радіоастрономічний інститут НАН України	1	1	1	1
6	Інститут іоносфери НАН та МОН України	1	1	1	1
7	Інститут радіофізики та електроніки імені О.Я. Усикова НАН України	1	1	1	
8	Державна установа «Інститут харчової біотехнології та геноміки НАН України»	1	1	1	1
9	Інститут молекулярної біології і генетики НАН України	1	1	1	
10	Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України		1	1	1
11	Львівський центр Інституту космічних досліджень НАН та ДКА України			1	
12	Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України	1	1	1	1
13	Український гідрометеорологічний інститут Державної служби України з надзвичайних ситуацій та НАН України		1	2	2
14	Інститут проблем математичних машин і систем НАН України	1	1	1	
	МОН України				
15	Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України	1	2	2	2
16	Київський національний університет технологій та дизайну МОН України			1	1
17	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна МОН України		1	2	
18	Львівський національний університет імені Івана Франка МОН України	2	2	2	2
19	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» МОН України			1	1
20	Національний університет «Львівська політехніка» МОН України	1	1	1	

21	Одеський національний університет імені І.І. Мечникова МОН України				1
22	Державна наукова установа «Державний центр інноваційних біотехнологій» МОН України	2			
	Міндовкілля				
23	Наукова-дослідна установа «Український науковий центр екології моря» Міндовкілля України	1	1	1	1
	НАМН України				
24	Державна установа «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології імені академіка О.М. Лук'янової Національної академії медичних наук України»			1	1

Окрім фінансування досліджень із загального фонду державного бюджету за КПКВК 2201410, ДУ НАНЦ протягом 2021-2023 роках було отримано додаткове фінансування за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету для виконання наукових проєктів, у тому числі із зарубіжних джерел фінансування в обсязі 1 910,2 тис. грн. (таблиця 5). Динаміка виконання наукових досліджень протягом 2019-2023 роках за рахунок коштів загального та спеціального фонду Державного бюджету за КПКВК 2201410 та наведена у таблиці 6.

Таблиця 5. Перелік наукових проєктів ДУ НАНЦ, що виконувались за рахунок спеціального фонду Державного бюджету, у тому числі із зарубіжних джерел (2019-2023)

Джерело фінансування	Назва проєкту,	Керівник проєкту від ДУ НАНЦ	Керівник проєкту від іншої наукової установи (за наявності), в тому числі зарубіжний	Тривалість проєкту
Programme European Union, Erasmus+KA2	Відкриті практики, прозорість та доброчесність для сучасної вищої школи (Open Practices, Transparency and Integrity for Modern Academia (Optima))	Краковська Світлана Володимирівна	Жежнич Павло Іванович	15.01.2021-14.01.2024
Programme European Union, HORIZON 2020	Полярні райони у контексті систем Землі (Polar Regions in the Earth System (PolarRES))	Пішняк Денис Васильович	Mooney Priscilla (NORCE, Норвегія)	1.09.2021-2025
Міністерство освіти і науки України	* Наземні біоценози в умовах глобальних змін у різних кліматичних зонах Антарктики	Дикий Євген Олександрович	Мямін Владислав Євгенович	листопад 2021- грудень 2022

*- у 2022 році у зв'язку із повномасштабним вторгненням росії проєкт не фінансувався

Таблиця 6. Динаміка витрат на виконання НДР та НТР за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету за КПКВК 2201410 та коштів міжнародних двосторонніх договорів та міжнародних грантів за 2019-2023 роки (звітні показники)

Категорії робіт	Джерело фінансування	2019		2020		2021		*2022		2023	
		к-сть од.	витрати, тис. грн.	к-сть од.	витрати, тис. грн.	к-сть од.	витрати, тис. грн.	к-сть од.	витрати, тис. грн.	к-сть од.	витрати, тис. грн.
За рахунок коштів загального фонду державного бюджету											
Фундаментальні (за Державною програмою)	КПКВК 2201410	23	6 495,9	27	9 785,0	31	14 863,4	13	11 070,0	28	17 562,9
Прикладні (за Державною програмою)		13	3 431,0	12	3 565,0	19	8 149,5	6	3 380,0	10	7 540,0
Науково-технічні (експериментальні) розробки (за Державною Програмою)		-	-	1	500,0	2	2 180,0	-	-	2	1 900,0
Всього:		36	9 926,9	40	13 850,0	52	25 192,9	19	14 450,0	40	27 002,9
За рахунок коштів спеціального фонду											
Українсько-білоруський проєкт «Наземні біоценози в умовах глобальних змін у різних кліматичних зонах Антарктики»	МОН КПКВК 2201390	-	-	-	-	1	160,0	-	-	-	-
Polar Regions in the Earth System (PolarRES)	Programme European Union, HORIZON 2020	-	-	-	-	-	-	1	612,8	1	747,9
Open Practices, Transparency and Integrity for Modern Academia (Optima)	Programme European Union, Erasmus+KA2	-	-	-	-	1	140,0	1	54,4	1	195,1
Всього :		-	-	-	-	2	300,0	2	667,2	2	943,0

Внесок України у дослідження Антарктики: публікаційна активність

Ключовим індикатором успішності реалізації бюджетної програми КПКВК 2201410, в рамках якої виконується Державна програма, слід вважати зростання наукових публікацій за результатами досліджень.

Антарктичні дослідження є достатньо вузьким та спеціалізованим сегментом світової науки, особливістю якого є складність та висока вартість одержання первинних даних для аналізу.

Аналіз публікаційної активності у 2019-2023 роках, проведений на основі бази даних Scopus (таблиця 7), показує, що публікації, пов'язані з дослідженням Антарктики та Південного океану, складають лише 0,10-0,11% від загальної кількості публікацій, індексованих у 2019-2023 роках. При цьому частка українських авторів у загальному доробку публікацій, пов'язаних з Антарктикою, у цьому періоді складала 1,3%-1,6%, завдяки чому за цим показником Україна стабільно входить до ТОП-30 країн.

Таблиця 7. Публікаційна активність: місце України у світовій антарктичній науці.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Загальносвітова кількість публікацій з дослідження Антарктики, індексованих у Scopus	3764	3870	4072	4108	3724
у т.ч. загальна кількість публікацій України	50	53	58	64	47
Відсоток публікацій України у загальносвітовій кількості публікацій з дослідження Антарктики, індексованих у Scopus	1,33%	1,37%	1,42%	1,56%	1,26%
Місце України у світовому рейтингу за кількістю публікацій з дослідження Антарктики	33	31	27	26	27
Загальна кількість публікацій України, індексованих у Scopus	19471	21234	22233	19929	20296
Відсоток публікацій України у загальній кількості публікацій, індексованих у Scopus	0,57%	0,60%	0,58%	0,52%	0,53%
Місце України у загальносвітовому рейтингу за кількістю публікацій, індексованих у Scopus	41	40	41	41	42
Відсоток публікацій з дослідження Антарктики у загальносвітовій кількості публікацій, індексованих у Scopus	0,11%	0,11%	0,11%	0,11%	0,10%
Відсоток публікацій України з дослідження Антарктики у загальній кількості публікацій України, індексованих у Scopus	0,26%	0,25%	0,26%	0,32%	0,23%

Для порівняння, внесок всієї української науки протягом 2019-2023 років до загальносвітового доробку наукових публікацій індексованих у базі даних Scopus, становив 0,5-0,6%, що дозволяє Україні обіймати за цим показником 40-42 місце.

При цьому частка публікацій українських авторів з досліджень Антарктики в українському загальному науковому доробку протягом цього періоду складала 0,23%-0,32%, що в 2-3 рази вище за частку всіх публікацій з досліджень Антарктики у загальносвітовому науковому доробку.

Відсоток наукових публікацій ДУ НАНЦ у колаборації з іноземними авторами у загальній їх кількості за період 2019-2023 рр. склав більше 65%, перевищуючи майже удвічі середнє значення цього показника для України, яке складає близько 34% (Scimago).

Інтеграція до європейського дослідницького простору в частині полярних досліджень

Завдяки унікальній дослідницькій інфраструктурі ДУ НАНЦ та здійсненню у 2019-2023 роках заходам щодо її суттєвого розвитку та модернізації, а також активізації міжнародної роботи ДУ НАНЦ долучився до виконання 5 міжнародних наукових проєктів наукової Програми ЄС «Horizon Europe», виконання 2 з яких розпочалось протягом звітнього періоду, а початок виконання інших 3 проєктів передбачено у 2024 році.

Загальний обсяг коштів, що будуть одержані ДУ НАНЦ в рамках виконання зазначених проєктів складає 1 611 510 EUR.

Таблиця 8. Участь ДУ НАНЦ у виконанні проєктів наукової програми ЄС «Horizon Europe» у 2024 та наступних роках

Назва проєкту	Напрямок досліджень	Очікувані обсяги фін-ня для ДУ НАНЦ, EUR
«Ocean-Cryosphere Exchanges in Antarctica: Impacts on Climate and the Earth System» (OCEAN ICE) (2024 – 2026 pp.)	Дослідження впливу на Землю ключових процесів, які відбуваються на Антарктичному льодовиковому щиті та в Південному океані із застосуванням інноваційного океанографічного обладнання – аргобуїв для вивчення динаміки водних мас в протоці Брансфілд.	542 750,00
«Polar Research Infrastructure Network (POLARIN)» (2024 – 2029 pp.)	Створення міжнародної мережі інфраструктур для полярних досліджень та послуг, які допоможуть у вирішенні наукових викликів полярних регіонів.	700 835,00
Unlocking the Hidden Treasures of Aquatic Extremophiles: sustainable development of industrially relevant novel active biomolecules (2024 – 2028 pp.)	Дослідження корисних властивостей мікроорганізмів, що перебувають під впливом екстремальних умов Антарктики	367 925,00

Таблиця 8.1. Фінансові показники участі ДУ НАНЦ у виконанні проектів наукової програми ЄС «Horizon Europe» протягом звітного періоду

№	Назва проекту	Загальний обсяг фінансування		2021				2022				2023				Залишок/план на 2024-2025 рік	
				Надійшло від продажу валюти		Касові видатки	Залишок на рахунку ДКСУ	Надійшло від продажу валюти		Касові видатки	Залишок на рахунку ДКСУ	Надійшло від продажу валюти		Касові видатки	Залишок на рахунку ДКСУ		
		євро	грн (курс НБУ на дату отримання гранту)	євро	грн	грн	грн	євро	грн	грн	грн	євро	грн	грн	грн	євро	грн (курс НБУ на 01.01.2024 або на дату підписання нових грантів)
1	Відкриті практики, прозорість та доброчесність для сучасної вищої школи (Open Practices, Transparency and Integrity for Modern Academia (Optima) від 31.05.2021 року	21 370,00	713 535,75	4 569,00	139 994,16	139 994,16	0,00	1 495,00	54 477,80	54 445,61	32,19	4 738,00	195 530,14	195 126,04	436,29	12 063,00	506 597,75
2	Полярні райони у контексті систем Землі (Polar Regions in the Earth System (PolarRES) від 07.05.2021 року	132 468,75	4 426 165,10	0,00	0,00			39 648,00	1 403 338,86	612 751,87	790 586,99	7 465,00	289 576,40	747 904,46	332 258,93	85 355,75	3 584 600,08
3	«Ocean-Cryosphere Exchanges in Antarctica: Impacts on Climate and the Earth System» (OCEAN ICE) від 27.03.2024 року	542 750,00	23 170 594,53													542 750,00	23 170 594,53
4	«Polar Research Infrastructure Network (POLARIN)» від 26.10.2023 року	700 835,00	27 064 215,28													700 835,00	29 432 266,66
5	Unlocking the Hidden Treasures of Aquatic Extremophiles: sustainable development of industrially relevant novel active biomolecules (процес підписання)	367 925,00														367 925,00	

2. Організація та проведення антарктичних експедицій

Організація та проведення українських антарктичних експедицій здійснюється в рамках виконання заходів 21-23 Державної програми за 7 напрямками:

Таблиця 9. Фінансування заходів з організації та проведення антарктичних експедицій, тис. грн. (звітні показники)

Напрямок витрат	2019	2020	2021	2022	2023
2.1. Підготовка учасників антарктичних експедицій, всього, у т.ч.	4 359,1	5 055,7	10 427,1	10 890,4	11 860,6
Загальний фонд	4 359,1	5 055,7	10 427,1	10 890,4	11 860,6
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.2. Модернізація антарктичної станції «Академік Вернадський» та інших об'єктів інфраструктури, всього, у т.ч.	106,4	29 850,6	13 137,1	12 113,7	31 376,8
Загальний фонд	80,6	29 826,1	13 092,4	11 977,6	31 355,1
Спеціальний фонд	25,8	24,5	44,7	136,1	21,7
2.3. Здійснення закупівлі матеріально-технічних засобів, пального та мастильних матеріалів для антарктичної станції, продуктів харчування, спецодягу, лікарських засобів, предметів повсякденного побуту для учасників антарктичних експедицій, всього, у т.ч.	14 028,7	27 764,4	32 384,4	25 099,0	43 283,1
Загальний фонд	14 028,7	27 764,4	32 293,2	23 663,0	43 212,2
Спеціальний фонд	0,0	0,0	91,2	1 436,0	70,9
2.4. Логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій, всього, у т.ч.	17 263,7	50 276,8	38 381,3	**204 233,1	**444 365,4
Загальний фонд	17 263,7	50 276,8	38 381,3	**204 233,1	**444 365,4
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.5. Набуття у власність науково-дослідницького судна та витрати на його експлуатацію, всього, у т.ч.			232 453,2		
Загальний фонд			232 453,2		
Спеціальний фонд			0,0		
2.6. Здійснення екологічних заходів та утилізації відходів згідно з вимогами Мадридського протоколу, всього, у т.ч.	50,0	50,0	650,0	650,0	1 000,0
Загальний фонд	50,0	50,0	650,0	650,0	1 000,0
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

2.7. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення ДУ НАНЦ, всього, у т.ч.	12 007,8	15 252,3	15 622,4	12 412,5	23 498,5
Загальний фонд	12 007,8	15 252,3	15 322,4	12 412,5	23 223,6
Спеціальний фонд	0,0	0,0	*300,0	0,0	***274,9
Всього	47 815,7	128 249,8	343 055,5	265 398,7	555 384,4
Загальний фонд	47 789,9	128 225,3	342 619,6	263 826,6	555 016,9
Спеціальний фонд	25,8	24,5	435,9	1572,1	367,5

Примітка: *- враховані кошти, що надійшли від виконання освітнього проекту «Optima» та НДР за міжнародним двостороннім договором;

** - логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій з використанням науково-дослідницького судна;

*** - враховані кошти, що надійшли від виконання освітнього проекту «Optima».

Підготовка учасників антарктичних експедицій

Українські антарктичні експедиції (УАЕ) проводяться ДУ НАНЦ щорічно на виконання Указу Президента України від 23 грудня 2004 р. № 1524 як комплексна форма організації та проведення наукових досліджень в Антарктиці та комплексних морських експедицій у Південній півкулі.

УАЕ організовується під прапором України до територій дії Договору про Антарктику та акваторій Південного океану з метою проведення наукових досліджень, експлуатації та будівництва дослідницької інфраструктури, зокрема Української антарктичної станції «Академік Вернадський», а також здійснення природоохоронних та інших заходів в зоні дії Договору про Антарктику згідно з міжнародними зобов'язаннями України.

Як правило, УАЕ планується у формі річного циклу взаємопов'язаних заходів, що починаються із зимівлі чергового складу зимувального загону УАЕ на УАС (орієнтовно березень-квітень місяць), передбачають виконання цілорічних наукових та інших обов'язкових робіт, підготовку УАС до прибуття сезонного загону УАЕ (орієнтовно грудень-січень), виконання наукових та інженерно-технічних робіт сезонним та зимувальним загонами УАЕ та закінчується з моменту набуття повноважень наступним складом УАЕ.

Організація та проведення чергової УАЕ здійснюється ДУ НАНЦ відповідно до Положення про українську антарктичну експедицію, затвердженого наказом ДУ НАНЦ від 08 серпня 2023 р. №6-Н (попередня редакція затверджена Першим заступником Голови Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України від 27 січня 2014р.) Відбір кандидатів до складу зимувального загону УАЕ проводиться на конкурсній основі щорічно на підставі відповідних наказів ДУ НАНЦ.

Підготовка учасників антарктичних експедицій включає медичне обстеження учасників зимівлі та дослідження їх психологічної сумісності, а також проведення тренувальних зборів, у рамках яких здійснюється спеціальна підготовка та практичні тренінги в умовах, наближених до реальних. Організація зазначених робіт здійснюється щорічно за рахунок коштів Державної програми та на підставі наказів ДУ НАНЦ.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 січня 2000 р. № 140 «Про оплату праці, гарантії та компенсації для працівників, які направляються для

роботи на антарктичну станцію «Академік Вернадський» (в редакції Постанови Кабінету Міністрів від 30 вересня 2020р. №900) встановлено антарктичне польове забезпечення як компенсацію за екстремальні умови роботи в зоні дії Договору про Антарктику в національній валюті в розмірі, передбаченому для виплати добових під час службових відряджень у межах України, збільшених у:

6 разів за кожний день безперервного перебування на станції «Академік Вернадський» сукупною тривалістю до 390 днів;

10 разів за кожний день безперервного перебування на станції «Академік Вернадський» сукупною тривалістю понад 390 днів починаючи з 391 дня.

У 2019-2023 рр. за напрямом Державної програми «Організація та проведення антарктичних експедицій» ДУ НАНЦ організовано та проведено 5 українських антарктичних експедицій – 24 УАЕ 2019-2020 рр., 25 УАЕ 2020-2021 рр., 26 УАЕ 2021-2022 рр., 27 УАЕ 2022-2023 рр. та 28 УАЕ 2023-2024 рр., які передбачали роботу на антарктичній станції «Академік Вернадський» зимувальних загонів протягом цілого року, а також роботу сезонних загонів безпосередньо у районі самої станції «Академік Вернадський» та у Південному океані в районі наукових та економічних інтересів України – ККАМЛР 48 (Antarctic Atlantic CCAMLR Area 48).

Усього за звітний період у роботі зимувальних загонів взяли участь 64 осіб (геофізиків, біологів, метеорологів та обслуговуючого персоналу станції). У сезонних загонах взяли участь 86 осіб, у тому числі 30 – інженерно-технічних працівників та 56 науковців різних спеціальностей (геологи, геофізики, метеорологи, фізики, радіофізики, біологи та екологи з наукових установ та організацій НАН та НАМН України, МОН та Міндовкілля).

Варто зазначити, що у 2018 уперше після тривалої перерви (з 1997 року) відновлено гендерну рівність і до складу сезонної експедиції було включено жінку дослідника. Лише за період 2021-2023 рр. у цілорічних Українських антарктичних експедиціях, чисельністю від 12 до 14 осіб кожна, взяли участь четверо жінок науковців, при цьому їхня частка по роках склала: 2021 рік - 1/12; 2022 рік - 2/14; 2023 рік - 0/14. У 29-й УАЕ, що відбуватиметься протягом 2024-2025 років, передбачається участь 4 жінок з 14 учасників експедиції.

Загальна вартість виконання заходів, пов'язаних з підготовкою учасників антарктичних експедицій (в т.ч. сплатою антарктичного полярного забезпечення) у період 2019-2023 рр. склала 42 592,9 тис. гривень.

Модернізація антарктичної станції "Академік Вернадський" та інших об'єктів інфраструктури

Починаючи з 2018 року, вперше з моменту одержання станції від Великої Британії, ДУ НАНЦ розпочато комплексну модернізацію інфраструктури УАС, в рамках якої проведено переоснащення систем життєзабезпечення, транспортної та наукової інфраструктури станції. Зокрема здійснено заміну систем теплопостачання та генерації енергії, проведено заміну внутрішніх електро- та телекомунікаційних мереж, встановлено новий кран-маніпулятор Palfinger PK34002 та сучасну систему супутникового зв'язку, модернізовано та розширено парк човнів та снігоходів з метою збільшення ефективного радіусу проведення наукових досліджень. Здійснено оновлення та модернізацію критичного наукового обладнання, яке вже вичерпало свій ресурс роботи, або потребує переходу на нові якісні характеристики (в першу чергу, за напрямками метеорологічних, геофізичних, океанографічних,

сейсмологічних та інших спостережень, дані яких передаються до міжнародних центрів), створено сучасну лабораторію біологічних досліджень.

Загальна кількість придбаного обладнання для модернізації антарктичної станції «Академік Вернадський» та інших об'єктів інфраструктури у період 2019-2023 рр. склала 429 одиниць на суму 86 584,6 тис. гривень.

Основні категорії витрат:

- Дороговартісне наукове обладнання та прилади;
- Транспортно-логістичне забезпечення станції (підйомний кран, надувні човни та мотори до них, снігоходи);
- Системи життєзабезпечення станції (енергозабезпечення та опалення, водопостачання, каналізація та утилізація відходів, сантехнічне устаткування, харчоблок та ін.);
- ІТ-інфраструктура та зв'язок;
- Устаткування та прилади для інженерно-будівельних робіт.

Здійснення закупівлі матеріально-технічних засобів, пального та мастильних матеріалів для антарктичної станції, продуктів харчування, спецодягу, лікарських засобів, предметів повсякденного побуту для учасників антарктичних експедицій

Матеріально-технічне забезпечення українських антарктичних експедицій здійснюється на виконання завдання 21 Державної програми.

ДУ НАНЦ щомісячно аналізуються звіти за відповідними напрямками учасників УАЕ щодо технічного стану будівель антарктичної станції «Академік Вернадський», комунікацій, обладнання та механізмів станції, стану наукового обладнання, кількості використаних на станції впродовж кожного місяця матеріально-технічних засобів, паливно-мастильних матеріалів. На підставі отриманої інформації щорічно визначається номенклатура та обсяг технічних робіт, що проводяться на УАС під час сезону, та затверджується відповідний план інженерно-технічних та інших робіт наказом ДУ НАНЦ.

На підставі зазначеного Плану, а також Програми проведення наукових та науково-технічних робіт на виконання Державної програми щорічно визначається склад, кількість, якісні та технічні характеристики матеріально-технічних засобів та складається узагальнений перелік товарно-матеріальних цінностей, якими має бути забезпечена УАС та УАЕ впродовж наступного року, а саме:

- пальне та мастильні матеріали, розхідні матеріали;
- продукти харчування;
- екіпірування та спецодяг;
- лікарські засоби, медичні та санітарно-гігієнічні товари, канцелярія та предмети повсякденного побуту;
- розхідні матеріали для наукових досліджень, дрібні наукові прилади та обладнання;
- товари та матеріали для інженерних робіт;
- товари та матеріали для забезпечення човнового та транспортного господарства.

Формування переліку товарів для матеріально-технічного забезпечення антарктичних експедицій в частині забезпечення учасників експедиції харчовими продуктами, санітарно-гігієнічними засобами, індивідуальним спорядженням, робочим та спеціальним одягом, одягом за аварійним розкладом, постільною

білизною здійснюється з урахуванням Норм забезпечення учасників українських антарктичних експедицій, затверджених наказом Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України від 26 березня 2012 року № 46.

Закупівля товарів та послуг для матеріально-технічного забезпечення українських антарктичних експедицій здійснюється відповідно до Закону України № 922-VIII від 25 грудня 2015 р. «Про публічні закупівлі».

Для організації та здійснення закупівель, відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», «Примірного положення про тендерний комітет або уповноважену особу (осіб)», затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30 березня 2016 р. № 557 в ДУ НАНЦ до 2021 року діяв тендерний комітет на підставі відповідного положення про тендерний комітет, з 2021 року планування та організацію закупівель здійснює призначена наказом директора ДУ НАНЦ Уповноважена особа, яка діє на підставі затвердженого Положення про уповноважену особу. Процес організації закупівель в ДУ НАНЦ регулюється також Інструкцією з організації та здійснення закупівель в ДУ НАНЦ, що є Додатком 4 до Положення про організацію та загальні принципи бухгалтерського обліку в ДУ НАНЦ, затвердженого наказом ДУ НАНЦ.

Таблиця 10. Динаміка закупівлі матеріально-технічних засобів, пального та мастильних матеріалів для антарктичної станції, продуктів харчування, спецодягу, лікарських засобів, предметів повсякденного побуту для учасників антарктичних експедицій у 2019-2023 роках (звітні показники).

Напрямок витрат	2019	2020	2021	2022	2023
Пальне та пально-мастильні матеріали для антарктичної станції, у т.ч.	6 545,74	11 104,20	13 236,25	10 206,06	15 221,22
Загальний фонд	6 545,74	11 104,20	13 236,25	9 636,10	15 221,22
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	569,96	0,0
Продукти харчування, у т.ч.	4 220,16	5 978,72	6 942,40	2 439,20	7 115,05
Загальний фонд	4 220,16	5 978,72	6 935,95	2 409,30	7 115,05
Спеціальний фонд	0,0	0,0	6,45	29,90	0,0
Екіпірування та спецодяг, у т.ч.	573,76	1 848,12	1 073,61	1 491,86	1 237,40
Загальний фонд	573,76	1 848,12	1 073,61	1 491,86	1 237,40
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Лікарські засоби, предмети повсякденного побуту, у т.ч.	680,63	4 880,53	2 435,37	2 277,43	3 941,98
Загальний фонд	680,63	4 880,53	2 368,08	1 902,43	3 871,08
Спеціальний фонд	0,0	0,0	67,29	375,00	70,90
Розхідні матеріали для проведення наукових досліджень, дрібні наукові прилади та обладнання, у т.ч.	462,43	2 615,02	3 132,25	4 474,76	8 507,29
Загальний фонд	462,43	2 615,02	3 132,25	4 474,76	8 507,29
Спеціальний фонд	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Товари та матеріали для інженерних робіт, у т.ч.	1 097,59	1 047,56	5 393,72	4 209,69	6 110,11
<i>Загальний фонд</i>	<i>1 097,59</i>	<i>1 047,56</i>	<i>5 376,23</i>	<i>3 748,55</i>	<i>6 110,11</i>
<i>Спеціальний фонд</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>17,49</i>	<i>461,14</i>	<i>0,0</i>
Товари та матеріали для забезпечення човнового та транспортного господарства, у т.ч.	448,39	290,26	170,80	-	1 150,05
<i>Загальний фонд</i>	<i>448,39</i>	<i>290,26</i>	<i>170,80</i>		<i>1 150,05</i>
<i>Спеціальний фонд</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>		<i>0,0</i>
Всього	14 028,70	27 764,40	32 384,40	25 099,00	43 283,10
<i>Загальний фонд</i>	<i>14 028,70</i>	<i>27 764,40</i>	<i>32 393,17</i>	<i>23 663,00</i>	<i>43 212,2</i>
<i>Спеціальний фонд</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>91,23</i>	<i>1 436,00</i>	<i>70,90</i>

При цьому варто відмітити, що більшість продуктів харчування, паливно-мастильних матеріалів, розхідних матеріалів, наукового обладнання та товарів для інженерних робіт закуповуються в країнах Південної Америки та Африки за валютні кошти. З огляду на суттєве зниження обмінного курсу національної валюти у 2022 році та зростання через глобальні інфляційні процеси 2020-2023 років номінованих у валюті цін на більшість товарів видатки за зазначеним напрямом мають об'єктивну тенденцію до планомірного зростання.

Загальний обсяг витрат на закупівлі матеріально-технічних засобів, пального та мастильних матеріалів для антарктичної станції, продуктів харчування, спецодягу, лікарських засобів, предметів повсякденного побуту для учасників антарктичних експедицій у період 2019-2023 рр. склав 142 559,6 тис. грн.

Логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій

Починаючи з 1996 року, після того, як Україна отримала станцію «Академік Вернадський», основним способом доставки експедицій на станцію був фрахт іноземних туристичних або науково-експедиційних суден з портів Чилі або Аргентини.

Спеціальні наукові океанографічні експедиції з портів України із залученням власного наукового флоту на станцію «Академік Вернадський» здійснювалися лише: у 1997 та 1998 роках - на науково-дослідному судні «Ернст Кренкель»; у 2000 та 2002 роках - на науково-дослідному судні «Горизонт». В подальшому зазначені судна до логістичного забезпечення УАЕ не залучались через неналежний технічний стан.

19 серпня 2021 року ДУ НАНЦ було придбано британське науково-дослідницьке судно льодового класу James Clark Ross 1991 року побудови, яке було перереєстроване під прапор України під назвою Noosfera (ІМО 8904496) (далі – НДС «Ноосфера»). Власником НДС «Ноосфера» є ДУ НАНЦ відповідно до Свідоцтва про право власності на судно АВ № 001045 від 29 листопада 2021 р. та Свідоцтва про право плавання під державним прапором України (судновий патент) СВ № 001731 від 29 листопада 2021 р.

Кошти на придбання НДС «Ноосфера» були виділені Міністерством освіти і науки України за бюджетною програмою КПКВК 2201410 на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 липня 2021 р. № 746 «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству

освіти і науки на 2021 рік» для потреб українських антарктичних експедицій та відновлення комплексних морських досліджень не тільки в Південному океані, а й в інших частинах Світового океану.

3 січня 2022 року логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій, в тому числі, доставка матеріально-технічних засобів та учасників українських антарктичних експедицій на УАС «Академік Вернадський» здійснюється із використанням НДС «Ноосфера».

Таблиця 11. Витрати, пов'язані із логістичним забезпеченням українських антарктичних експедицій у т.ч. з використанням науково-дослідницького судна за рахунок загального фонду державного бюджету за КПКВК 2201410

тис. грн.					
Напрямок витрат	2019	2020	2021	2022	2023
Логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій	17 263,7	50 276,8	38 381,3	*204 233,1	*444 365,4
Набуття у власність науково-дослідницького судна та витрати на його експлуатацію			232 453,2		
Всього на логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій у т.ч. з використанням науково-дослідницького судна	17 263,7	50 276,8	270 834,5	204 233,1	444 365,4
Загальний обсяг фінансування ДЦНТП	60 204,0	143 999,0	372 100,8	280 980,8	588 866,9
Відсоток витрат на логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій у т.ч. з використанням науково-дослідницького судна	28,7%	34,9%	72,8%	72,7%	75,5%

Примітка: *- логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій з використанням науково-дослідницького судна

Загальний обсяг витрат на логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій в т.ч. із використанням НДС «Ноосфера» у період 2019-2023 рр. склав 986 973,5 тис. грн.

Придбання унікального науково-дослідницького судна значно збільшило щорічні витрати державного бюджету на дослідження Антарктики (середня частка витрат, що спрямовуються на логістичне забезпечення УАЕ, зросла з 31,8 % у 2019-2020 роках до 73,7 % у 2021-2023 роках), при цьому створивши нові інфраструктурні можливості для українських вчених у вивченні Антарктики та суттєво активізувавши міжнародне наукове співробітництво України у сфері антарктичних досліджень.

Завдяки набуттю НДС «Ноосфера» Україна отримала можливість відновити регулярне проведення морських наукових експедицій в Антарктиці. НДС

«Ноосфера» вирушила у свій перший рейс в рамках виконання завдань Державної програми у січні 2022 року, за місяць до того, як РФ розпочала широкомасштабну військову агресію проти України та перекрила морські шляхи сполучення в українській акваторії Чорного моря. Попри складні обставини військового часу, судно успішно виконало всі завдання щодо логістичного забезпечення УАС та ротації зимувальних загонів 26-ї та 27-ї українських антарктичних експедицій. У зв'язку з секвестром бюджетних асигнувань у 2022 році програма морських досліджень із використанням НДС «Ноосфера» була суттєво скорочена, в програмі залишилися і виконувалися лише ті наукові дослідження, які могли бути виконані під час рейсу з України до Чилі і в районі УАС.

Через об'єктивну неможливість повернення НДС «Ноосфера» до порту приписки у м. Одеса, тимчасово портом його міжрейсового базування з травня 2022 року було визначено м. Кейптаун (ПАР).

Після завершення першої експедиції НДС «Ноосфера» у I півріччі 2022 року через стрімке падіння курсу національної валюти України у червні-липні 2022 року та два секвистри Державного бюджету України на 2022 рік, зокрема і за бюджетною програмою 2201410, станом на 01.06.2022 р. ДУ НАНЦ не мав коштів для здійснення чергового рейсу та підготовки судна до нього.

Водночас у лютому 2022 року Польська антарктична програма розірвала контракт на матеріально-технічне забезпечення польської антарктичної станції «Арктовські» з російським контрагентом у зв'язку з військовою агресією Росії проти України та звернулась до ДУ НАНЦ з пропозицією проведення спільних українсько-польських антарктичних експедицій із використанням НДС «Ноосфера».

Фінансові умови залучення польської сторони до спільного рейсу:

- ✓ Польська сторона частково покриває вартість прямих витрат на спільних ділянках рейсу (Кейптаун-Арктовські та Арктовські-Кейптаун) пропорційно обсягу польського вантажу та кількості пасажирів, але не менше ніж 40%.
- ✓ Польська сторона оплачує 100% прямих витрат частини рейсу, що здійснюється виключно в її інтересах (стоянка біля станції Арктовські).
- ✓ Польська сторона здійснює частковий авансовий платіж не пізніше ніж за місяць до початку рейсу для перекриття тимчасового дефіциту коштів на рахунку ДУ НАНЦ через особливості графіку помісячного бюджетного фінансування.

У сезоні 2022-2023 року спільна українсько-польська експедиція тривала 83 доби, з яких 30 судно-днів було оплачено польською стороною у розмірі 1 340,7 тис. дол. США. У сезоні 2023-2024 року спільна українсько-польська експедиція тривала 103 доби, з яких 22 судно-доби було оплачено польською стороною у розмірі 994,2 тис. дол. США.

Завдяки залученню іноземного партнера до часткового фінансування спільного рейсу НДС «Ноосфера» одержано наступні результати:

- ✓ У сезоні 2022-2023 авансовий внесок польської сторони у листопаді 2022 року дозволив перекрити тимчасову відсутність у НАНЦ коштів та не втрачаючи час підготувати НДС «Ноосфера» до виходу в море, профінансувати початковий етап спільної експедиції у грудні 2022 – січні 2023 року.
- ✓ Близько 46% прямих витрат на ділянці маршруту, що складає більше ніж 80% дистанції переходу від Кейптауну до УАС були компенсовані польською стороною у обох сезонах.

- ✓ У сезоні 2023-2024 завдяки польському внеску українська сторона одержала змогу провести додатковий рейс «Пунта-Аренас – Вернадський – Пунта-Аренас» тривалістю 29 судно-днів для забезпечення сезонної наукової експедиції для проведення наукових досліджень, передбачених Державною цільовою науково-технічною програмою досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки в межах наявного бюджетного фінансування, а також запланувати два заходи НДС «Ноосфера» на УАС (на початку та в кінці навігаційного сезону), що дозволило забезпечити завезення обладнання, матеріалів та робітників для проведення протягом антарктичного літа масштабних ремонтних робіт та модернізації інженерної інфраструктури УАС.

З огляду на зазначене, досвід ДУ НАНЦ щодо залучення іноземних партнерів для спільного використання НДС «Ноосфера» можна вважати успішним та таким, що демонструє доцільність продовження та розширення роботи щодо залучення іноземних партнерів до спільного використання НДС «Ноосфера».

Разом з тим, чинне законодавство, що регулює діяльність бюджетних неприбуткових установ, суттєво обмежує можливості подальшого підвищення ефективності використання бюджетних коштів за програмою 2201410 та державного майна, експлуатація якого здійснюється за рахунок цих коштів, зокрема в частині обліку та управління коштами, одержаними від іноземних партнерів у вигляді компенсації частини витрат на спільну експлуатацію НДС «Ноосфера», або ж плати за логістичні послуги, одержані із використанням зазначеного судна.

Забезпечення фінансування експлуатації НДС «Ноосфера» пов'язане з необхідністю здійснення оперативних платежів по місцю та по факту у портах юрисдикцій інших країн за правилами та на умовах постачальників відповідних товарів та послуг, зокрема закупівлі паливно-мастильних матеріалів, оплати портових зборів та інших платежів, пов'язаних з одержанням обов'язкових платних послуг, проведення ремонтно-відновлювальних робіт та модернізації систем судна, найму та оплати праці екіпажу, послуг страхування та зв'язку тощо. Українське бюджетне законодавство робить неможливим здійснення відповідних платежів бюджетною установою в розумні строки та способом відповідно до усталеної практики надання таких товарів та послуг.

З огляду на зазначене, з метою ефективного забезпечення експлуатації НДС «Ноосфера» ДУ НАНЦ було передано право операційного управління судном відповідно до договору суднового менеджменту (стандартна форма SHIPMAN 2009) спеціалізованій шипінговій компанії, яка і здійснює фактичне управління судном відповідно до завдань, маршруту та графіку, що визначені ДУ НАНЦ. Стандартний договір суднового менеджменту передбачає передачу компанії-менеджеру функцій управління екіпажем, технічного управління судном, виконання функцій компанії, що відповідає за відповідність судна вимогам міжнародних кодексів.

Планування видатків на експлуатацію НДС «Ноосфера» протягом 2022-2023 років здійснювалось відповідно до складових витрат згідно з прогнозними показниками, наданими шипінговою компанією, з розрахунку перебування судна у морських експедиціях протягом 70 днів та перебування на стоянці у порту Кейптаун протягом решти часу.

Іноземний партнер має сплатити частину вартості витрат на експлуатацію судна при проведенні спільних експедицій із використанням НДС «Ноосфера», або

ж повну вартість таких витрат, якщо судно використовується виключно в інтересах такого партнера.

При цьому слід зауважити, що оскільки надання логістичних послуг (послуг міжнародних транспортних перевезень) не передбачено переліком платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1180, в разі зарахування зазначених сум на рахунки ДУ НАНЦ зазначені кошти будуть автоматично в повному обсязі зараховані до доходів державного бюджету, а ДУ НАНЦ не матиме можливості спрямувати їх шипінговій компанії для забезпечення виконання відповідних зобов'язань перед іноземними партнерами.

Подальше спрямування ДУ НАНЦ одержаних від іноземних партнерів коштів до шипінгової компанії потребуватиме оформлення зазначеної технічної процедури та укладання додаткової угоди з шипінговою компанією відповідно до всіх вимог Закону України «Про публічні закупівлі», що вбачається штучним затягуванням часу та додатковим бюрократичним навантаженням на ДУ НАНЦ.

При цьому кошти, що будуть зараховані на рахунки ДУ НАНЦ в державному казначействі, не є гарантованими від блокування за незалежними від ДУ НАНЦ причинами, що матиме наслідком ризик неможливості виконання ДУ НАНЦ зобов'язань перед іноземним партнером.

Крім того, відповідно до ст.185 та ст.195 Податкового Кодексу України міжнародні транспортні перевезення, що здійснюються з використанням морського транспорту, оподатковуються податком на додану вартість за ставкою 0%. Відтак зарахування на рахунки ДУ НАНЦ коштів за надання логістичних послуг не збільшить надходжень до державного бюджету, проте матиме наслідком втрату ДУ НАНЦ статусу неплатника податку на додану вартість, що робить такий спосіб організації залучення іноземних партнерів до спільного проведення експедицій із використанням НДС «Ноосфера» для ДУ НАНЦ як бюджетної неприбуткової установи недоцільним та контрпродуктивним.

Тому під час проведення спільних українсько-польських експедицій договір щодо участі польської сторони у спільному експедиційному рейсі був укладений між логістичним партнером польської сторони та шипінговою компанією, що управляє НДС «Ноосфера», за погодженням та відповідно до умов визначених ДУ НАНЦ. Відповідно кошти від польської сторони, як їх частковий внесок у спільний бюджет експедиції, надходили безпосередньо шипінговій компанії на спеціальний рахунок, який використовується для забезпечення експлуатації НДС «Ноосфера». Відтак, оскільки зазначені кошти безпосередньо не надходили на рахунки ДУ НАНЦ – вони не уважались та не були відображені у фінансовій звітності ДУ НАНЦ як доходи спеціального фонду державного бюджету за бюджетною програмою 2201410.

Водночас кошти, сплачені іноземним партнером, є результатом використання державного майна і попри те, що вони є не прибутком, а частковою компенсацією прямих витрат на експлуатацію НДС «Ноосфера», мали б знайти місце у звітності за бюджетною програмою 2201410 за умови створення відповідного нормативно-правового забезпечення.

Залучення іноземних партнерів до експлуатації НДС «Ноосфера» може бути джерелом підвищення ефективності витрат на експлуатацію НДС «Ноосфера» шляхом зменшення складової витрат (кількості оплачуваних за рахунок коштів державного бюджету днів) стоянки судна в порту тимчасового базування.

З метою забезпечення правового підґрунтя підвищення ефективності використання в зазначений вище спосіб бюджетних коштів, передбачених на експлуатацію судна, є доцільним внесення змін до законодавства щодо створення правового механізму одержання бюджетними неприбутковими науковими установами коштів від іноземних замовників на рахунки спеціального фонду в банківських установах з можливістю їх вільного використання для забезпечення статутної діяльності, а також збереження за такими установами статусу неплатника податку на додану вартість в разі надання ними послуг міжнародних транспортних перевезень.

Крім того, для підвищення ефективності планування видатків державного бюджету у показниках результативності бюджетної програми має відображатись кількість судно-днів експедиційної роботи судна у морі.

Економію бюджетних коштів від залучення іноземних партнерів в рамках спільних експедицій чи надання логістичних послуг доцільно використовувати як додаткове джерело фінансування на технічне обслуговування судна, збільшення моторесурсу його критичних систем та продовження строку гарантованої безаварійної експлуатації. Відтак вартість таких робіт також варто віднести до переліку показників результативності бюджетної програми.

Здійснення екологічних заходів та утилізація відходів згідно з вимогами Мадридського протоколу.

Відповідно до статті 2 Протоколу про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику, Сторони беруть на себе відповідальність за всеосяжну охорону навколишнього середовища Антарктики та екосистем, що залежать від неї та пов'язані з нею. Згідно з пунктом 2 статті 3 цього Протоколу діяльність у районі дії Договору про Антарктику повинна плануватися і здійснюватися таким чином, щоб обмежити негативні впливи на навколишнє середовище Антарктики та екосистем, які залежать від неї та пов'язані з нею.

Видалення та утилізація відходів з УАС згідно з вимогами, визначеними Протоколом про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику, здійснюється в рамках виконання заходу 5 завдання 21 Державної програми. Вартість зазначених робіт протягом 2019-2023 років склала 2 400 тис. грн.

Організаційне та матеріально-технічне забезпечення ДУ НАНЦ

Організаційне та матеріально-технічне забезпечення Державної установи Національний антарктичний науковий центр здійснюється в рамках виконання заходу 6 завдання 21 Державної програми. Зазначені кошти спрямовуються на: оплату праці, комунальних послуг, оплату послуг супутникового зв'язку та доступу до мережі Інтернет на УАС, забезпечення телекомунікаційними послугами ДУ НАНЦ, покращення матеріально-технічної бази ДУ НАНЦ, забезпечення комп'ютерним обладнанням та комп'ютерними комплектуючими, створення належних умов праці для співробітників відповідно до КЗпП, здійснення відряджень зокрема для забезпечення міжнародної наукової співпраці та обміну досвідом.

За звітний період штатна чисельність працівників ДУ НАНЦ складала 60 штатних одиниць.

При цьому функціональне навантаження, що виконується колективом ДУ НАНЦ протягом звітного періоду суттєво збільшилось внаслідок реалізації програми модернізації УАС, забезпечення експлуатації НДС «Ноосфера», реалізації нових міжнародних науково-технічних проєктів, крім того внаслідок військової агресії РФ проти України троє працівників ДУ НАНЦ були зараховані до лав ЗСУ, за якими відповідно до частини 3 ст. 119 Кодексу законів про працю України ДУ НАНЦ зберігає робоче місце. Крім того, особливості організації УАЕ потребують зарахування до штату ДУ НАНЦ членів зимувального загону УАЕ, які відбираються щороку на конкурсній основі, що додатково зменшує резерв штатних місць для формування стабільного колективу, належного виконання поточної роботи та застосування кадрового потенціалу для виконання додаткових завдань в рамках проєктної роботи.

У зв'язку із вищенаведеним, а саме: розширенням спектру наукових досліджень Державної програми, активізації роботи в рамках міжнародного науково-технічного співробітництва та забезпечення адміністративно-управлінської роботи щодо експлуатації НДС «Ноосфера» та УАС ДУ НАНЦ потребує збільшення граничної чисельності в частині наукового та адміністративного персоналу.

Загальний обсяг витрат на організаційне та матеріально-технічне забезпечення ДУ НАНЦ у період 2019-2023 рр. склав 78 793,5 тис. грн.

3. Співпраця з міжнародними організаціями Договору про Антарктику

Співробітництво з міжнародними організаціями Договору про Антарктику здійснюється в рамках виконання завдань 24-25 Програми.

Виконання міжнародних зобов'язань України в сфері дослідження Антарктики здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2002 р. № 1371 «Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна».

Згідно з Переліком центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, відповідальних за виконання зобов'язань, що впливають із членства України в міжнародних організаціях, затвердженим зазначеною постановою, виконання обов'язків покладено щодо:

Секретаріату Договору про Антарктику – на МОН, МЗС, Держрибагентство, Мінагрополітики, Міндовкілля;

Наукового комітету антарктичних досліджень (СКАР) – на МОН, МЗС;

Ради керуючих антарктичними програмами (КОМНАП) – МОН, Держрибагентство, Мінагрополітики, Міндовкілля;

Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (ККАМЛР) - Держрибагентство, Мінагрополітики, Міндовкілля, МЗС, МОН.

Виконання міжнародних зобов'язань України в частині сплати членських внесків до Секретаріату Договору про Антарктику, СКАР та КОМНАП забезпечується в рамках виконання Державної програми за рахунок коштів бюджетної програми 2201410. За рахунок зазначених коштів також забезпечується участь делегацій України у їх роботі.

Крім того, в рамках виконання завдань 24-25 Державної програми здійснюється науково-методичне та інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності делегацій України у роботі міжнародних організацій Договору про Антарктику з метою забезпечення національних інтересів України в рамках діяльності цих організацій.

У межах зазначеної діяльності здійснюється підготовка аналітичних матеріалів та проєктів офіційних документів української делегації, що подаються на розгляд в рамках Консультативних нарад Договору про Антарктику (КНДА), ККАМЛР, КОМНАП та інших організацій.

Загалом, за 2019-2023 роки на розгляд КНДА було подано 12 інформаційних та робочих документів (3 документи з питань наукового співробітництва та операційних питань; 5 документів - з правових та інституційних питань), а також на щорічні засідання основного дорадчого органу КНДА - Комітету з питань охорони навколишнього середовища (4 документи).

При цьому серед поданих Україною протягом 2011-2023 років робочих документів 58% стосуються питань регулювання туристичної діяльності в Антарктиці. Це ставить Україну на перше місце за кількістю поданих на розгляд КНДА робочих документів щодо туристичної діяльності серед усіх держав, які приєдналися до Договору про Антарктику, але не висувають і не підтримують жодних територіальних претензій.

За останні 30 років туризм став найбільш активним видом людської діяльності в Антарктиді. Тому питання безпечного розвитку та механізмів регулювання туризму в Антарктиді стали одним з пріоритетних напрямків роботи КНДА і набувають все більшої політизації, оскільки держави-учасниці Договору про Антарктику використовують туризм як інструмент забезпечення своїх національних інтересів в цьому регіоні. Україна, враховуючи багаторічний досвід управління відвідуванням туристами УАС, що входить до п'яти найбільш відвідуваних туристами антарктичних станцій, бере активну участь у розробці загальних правил регулювання туристичної діяльності в Антарктиці, тим самим роблячи свій внесок у міжнародні зусилля зі збереження природи та екосистем Антарктиди.

Окрім питань, пов'язаних з туризмом, важливим пріоритетом діяльності України у роботі КНДА є налагодження ефективної та комплексної просторової охорони та управління довкіллям навколо станції «Академік Вернадський» відповідно до вимог Протоколу про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику. За результатами раніше проведених українськими вченими польових комплексних екологічних досліджень було розроблено попередню оцінку та обґрунтування створення нового Антарктичного району, що особливо охороняється (АРОО), загальною площею 49.5 км² наземного компоненту та близько 5 км² морського компоненту.

Документ було подано у форму відповідного робочого документу на розгляд КНДА у 2023 році. В той час, як більшість Сторін висловили широкую підтримку українській ініціативі і відзначили її якісне наукове обґрунтування, Китай їх не підтримав, висловивши низку технічних зауважень. На КНДА у 2024 році українською делегацією було подано доопрацьовану попередню оцінку. Більшістю сторін повторно було відзначено вагомий внесок України у наукове та методичне обґрунтування створення нового багатокомпонентного АРОО. Разом з тим, рішення було знову заблоковане делегацією Китаю з політичних причин. На даний момент для мінімізації політичних впливів обговорення цієї ініціативи продовжується в рамках спеціально створеної міжсесійної контактної групи КНДА під головуванням України.

Наукові результати виконання Державної програми використовуються також і в інтересах міжнародної співпраці України в рамках роботи Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (ККАМЛР). Україна є однією з небагатьох

країн, під чийм прапором риболовецькі судна ведуть промисел в Антарктиці, який підлягає квотуванню та обмеженню відповідно до правил та процедур ККАМЛР щодо раціонального використання морських живих ресурсів Антарктики. Зазначені обмеження встановлюються на основі наукового обґрунтування за результатами регулярних досліджень рибогосподарського потенціалу Південного моря.

Україна виступає активним учасником міжнародної наукової групи, що здійснює такі дослідження та формує рекомендації щодо обсягів квотування. В рамках виконання наукових завдань Державної програми протягом 2019-2023 років здійснено низку наукових досліджень із використанням тимчасово розміщеного на українських риболовецьких суднах спеціального наукового обладнання, що дозволило одержати унікальні та цінні дані наукового моніторингу щодо обліку морських живих ресурсів під час промислу в районі ККАМЛР.

Зазначені дані лягли в основу наукового внеску України у міжнародній системі наукових спостережень, що здійснюються ККАМЛР для встановлення допустимих лімітів вилову криля Південному океані. Представлення та пояснення зазначених наукових результатів, а також робота українських експертів у міжнародній групі наукового супроводу засідань є невід'ємною складовою щорічної участі делегації України роботі ККАМЛР.

Загальний обсяг витрат на виконання заходів, спрямованих на забезпечення співпраці з міжнародними організаціями Договору про Антарктику у період 2019-2023 рр. склав 16 015,0 тис. грн.

4. Інформаційно-видавнича діяльність

Висвітлення пріоритетних напрямів проведення досліджень в Антарктиці та популяризація науково-дослідницької та природоохоронної діяльності в Антарктиці здійснюються ДУ НАНЦ згідно із заходами, передбаченими завданнями 26-27 Державної програми, та на підставі відповідних наказів ДУ НАНЦ.

Витрати на даний напрям спрямовані на:

- видання наукового фахового журналу «Український антарктичний журнал» (УАЖ) – єдиного в Україні міждисциплінарного наукового видання, що висвітлює результати комплексних досліджень в Антарктиці;
- видання матеріалів Міжнародної антарктичної конференції (МАК) з актуальних питань дослідження Антарктики та Південного океану за участі українських вчених та провідних фахівців з інших держав, яка проводиться ДУ НАНЦ що два роки;
- забезпечення інформаційного супроводу антарктичної діяльності України;
- оперативне та всебічне інформування української та міжнародної громадськості про події, які відбуваються (відбувалися) в рамках українських антарктичних досліджень;
- експонування речей, пов'язаних з українською присутністю в Антарктиці;
- підвищення іміджу українських антарктичних досліджень (участь у науково-освітніх проектах, організація та проведення уроків про Антарктику, конкурсів та лекцій для школярів, створення пізнавального контенту, видання науково-популярного інтернет-журналу «Експедиція XXI», співпраця з медіа та ведення профільних сторінок в соцмережах Facebook, Instagram, TikTok, Youtube тощо).

За період 2019-2023 роки здійснено низку заходів щодо включення УАЖ до провідних міжнародних бібліометричних баз даних. З 2020 року УАЖ включено до бази даних DOAJ (Directory of Open Access Journals). У вересня 2023 року УАЖ включено до бази даних Scopus і починаючи з 2019 року статті УАЖ присутні у цій базі. З грудня 2023 року УАЖ входить до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України (наказ МОН від 20 грудня 2023 р. №1543).

У цей період ДУ НАНЦ підготовлено та видано Показчик географічних назв району Аргентинських островів — півострова Київ (Західна Антарктика), призначений для науковців, які виконують роботу в районі Аргентинських островів — півострова Київ (Західна Антарктика), з метою уніфікованого вживання антарктичних топонімів, спрощення пошуку інформації за даними географічними об'єктами, належного орієнтування під час виконання польових досліджень, а також представлення результатів таких досліджень у фахових виданнях.

За період 2019-2023 рр. ДУ НАНЦ разом з МОН організовано та проведено три Міжнародні антарктичні конференції:

1. IX Міжнародна антарктична конференція присвячена 60-річчю підписання Договору про Антарктику в ім'я миру та розвитку міжнародної співпраці (14-16 травня 2019 року) (<http://uac.gov.ua/international-cooperation/mak/mak-2019/>).

У роботі конференції взяли участь 130 вчених з України, Німеччини, Польщі, Туреччини, Латвії, Республіки Білорусь, а також представники Секретаріату Комісії зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (ККАМЛР).

У рамках конференції проведено тематичний семінар ККАМЛР з розвитку наукового потенціалу та поглиблення співпраці українських вчених за науковими напрямками ККАМЛР, у тому числі за програмами екосистемного моніторингу (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program – CAMP), дослідницького промислу та наукових спостережень на борту рибальських суден. У цьому контексті для України є вкрай важливими не лише участь українських вчених у міжнародній програмі СЕМР, але й створення ефективної і всеохоплюючої системи просторової охорони і управління для району розташування антарктичної станції «Академік Вернадський», що є одним з міжнародних зобов'язань України як Консультативної Сторони Договору про Антарктику;

2. X Міжнародна антарктична конференція, присвячена 25-річчю підняття Державного прапора на Українській антарктичній станції «Академік Вернадський» (11-13 травня 2021 р.) (<http://uac.gov.ua/international-cooperation/mak/x-international-antarctic-conference-ua/>).

ДУ НАНЦ підготовлено збірку тез та опубліковано на сайті за вказаним вище посиланням. У роботі конференції взяли участь 135 вчених з України, США, Великої Британії, Малайзії, Латвії та Республіки Білорусь. Вони представили результати досліджень, виконаних у 99 провідних лабораторіях, наукових установах та центрах двадцяти країн світу.

3. XI Міжнародна антарктична конференція присвячена 160-річчю з дня народження В.І. Вернадського – першого президента Української академії наук, засновника вчення про ноосферу (10-11 травня 2023 р. в режимі відео-конференції) (<http://uac.gov.ua/international-cooperation/mak/xi-international-antarctic-conference-ua/>).

У роботі конференції взяли участь 109 вчених з України, Нової Зеландії, Франції, США, Великої Британії, Чилі, Швейцарії, Аргентини. Вони представили

результати досліджень, виконаних у провідних лабораторіях, наукових установах та центрах 26 країн світу.

За період 2019-2023 рр. ДУ НАНЦ розроблено та впроваджено інструменти популяризації науки, поширення наукових знань про дослідження Антарктики, роботу українських антарктичних експедицій:

1) Упродовж 2019-2020 років в рамках міжнародного наукового проєкту «Дослідження стану виводкових колоній пінгвінів *P. papua* та *P. adeliae* в підрайоні ККАМЛР 48.1 з використанням мережі фотокамер СЕМР (CCAMLR Ecosystem Monitoring Program)» відбувся науково-освітній проєкт «Вчителі та учні беруть участь в екологічному моніторингу Антарктиди». Упродовж проєкту учні опрацьовували фотознімки колоній пінгвінів з островів поблизу станції «Академік Вернадський» й аналізували успішність розмноження птахів. За результатами досліджень учнів були визначені переможці з різних шкіл України.

2) Для школярів та студентів підготовлено і проведено 6 антарктичних уроків (їх передивилося до 40 тис. глядачів, переважно учнів середніх шкіл); 195 онлайн та офлайн лекцій від працівників ДУ НАНЦ та учасників УАЕ, а також 15 екскурсій для груп школярів криголамом «Ноосфера». У рамках конкурсу «Запроси полярника до себе» відбулися понад 200 зустрічей з полярниками в школах-переможцях різних міст України, до яких було залучено понад 14 000 учнів.

3) До 200-річчя відкриття Антарктики ініціативна група українських вчених, до складу якої ввійшли фахівці ДУ НАНЦ, провела історіографічні дослідження і довела беззаперечну участь українців у складі експедиції Беллінсгаузена та Лазарєва 1819-1821 рр. Поповнено архіви, пов'язані з українськими антарктичними експедиціями, оцифровані копії яких зберігаються на серверах ДУ НАНЦ та у Центральному державному кінофотофоноархіві України імені Г. С. Пшеничного.

4) Започатковано розсилку найважливіших новин на мас-медіа та надіслано понад 78 прес-релізів з фото, відео та інфографіками. Забезпечено надання 258 інтерв'ю та коментарів для медіа, зокрема, інтерв'ю для іноземних медіа (Великобританії, Франції, США, Бельгії, Канади, Чилі, Австралії та ін.) щодо негативного впливу повномасштабного вторгнення РФ на українську науку, діяльність НАНЦ та УАС; постійні онлайн включення з УАС в Національний телемарафон «Єдині новини».

5) Загалом з метою популяризації знань про дослідження і природу Антарктики, роботу українських антарктичних експедицій, НДС «Ноосфера» створено 67 відеороликів та 34 інфографіки.

6) З метою популяризації науки в цілому та досліджень в Антарктиці, результатів виконання Державної програми, ДУ НАНЦ активно використовуються соціальні мережі:

- Facebook, де проводяться прямі ефіри-екскурсії з УАС та НДС «Ноосфера». Охоплення аудиторії досягає 326 тис. Постійна аудиторія становить більше 26 тисяч підписників. Свою сторінку у Facebook має також науково-популярне інтернет-видання «Експедиція ХХІ». Загальна кількість переглядів матеріалу становить 181 594.

- Instagram, де започатковано рубрику «Запитання-відповіді», в якій кожен охочий може поставити запитання представнику певної полярної професії та отримати відповідь фахівця. Аудиторія сторінки становить понад 31 тисячу підписників.

- Tik-Tok та Twitter (X) – з 2023 року. Підготовлено та розміщено 63 відео у Tik-Tok, які мають від 3 до 782 тисяч охоплення аудиторії. Постійна аудиторія сторінки зросла у 15 разів: з 1 тис. до 15 тис. підписників. Для охоплення більшої кількості іноземної аудиторії створено англomовну сторінку в соціальній мережі Twitter (X). Станом на кінець 2023 року вона має 800 читачів, на ній розміщено 165 постів з охопленням до 2000 читачів.

- YouTube, де розміщуються відео про роботу українських полярників та унікальну природу Антарктиди, зокрема, створено та наповнюється окремий грайлист «Короткі відео з антарктичними тваринами». Проведено 3 тематичні прямі ефіри про основні наукові напрями діяльності станції: біологічний, геофізичний, метеорологічний. До дня передачі УАС 6 лютого 2023 року проведено пряму трансляцію зі станції, що має охоплення 6 тис. глядачів.

Загальний обсяг витрат на виконання заходів, спрямованих на забезпечення інформаційної та видавничої діяльності у період 2019-2023 рр. склав 2 235,5 тис. грн.

II. Узагальнена інформація про результати оцінки ефективності реалізації державної політики та відповідних витрат державного бюджету з відповідними висновками:

щодо актуальності та узгодженості цілей і завдань державної політики, визначених стратегічними і програмними документами

Ціллю державної політики у сфері науки в частині наукової і науково-технічної діяльності на антарктичній станції «Академік Вернадський» є розвиток науки та інновацій.

Повний спектр завдань державної політики у зазначеній сфері закладено у Державній цільовій науково-технічній програмі проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки, яка зокрема визначає і стратегічні завдання такої діяльності, що сформульовані у меті Державної програми, яка є тотожною до мети бюджетної програми 2201410 «Наукова і науково-технічна діяльність на антарктичній станції «Академік Вернадський».

Мета бюджетної програми 2201410 «Наукова і науково-технічна діяльність на антарктичній станції «Академік Вернадський»:

- проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Антарктиці;
- забезпечення ефективного функціонування антарктичної станції «Академік Вернадський»;
- виконання міжнародних зобов'язань України відповідно до Договору про Антарктику;
- проведення науково обґрунтованої оцінки біологічного та мінерально-ресурсного потенціалу регіону.

Державна цільова науково-технічна програма проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки враховує пріоритети антарктичних досліджень на найближчу та віддалену перспективи, визначені Міжнародним науковим комітетом з антарктичних досліджень (СКАР). Враховуючи міждисциплінарний характер наукових проблем, які стосуються актуальних питань вивчення Антарктики і мають глобальну значимість для усього людства, міжнародний Науковий комітет з антарктичних досліджень визначив такі пріоритетні тематики робіт:

- 1) дослідження глобальної взаємодії атмосфери Антарктики, її льодовикового покриву та водних мас Південного океану у зв'язку зі змінами клімату Землі;

2) вивчення фундаментальних закономірностей геологічної будови, глибинної структури та історії формування земної кори Антарктиди, її континентальної окраїни і прилеглих глибоководних акваторій Південного океану для оцінки та наукового прогнозу мінерально-сировинного потенціалу Антарктики;

3) дослідження еволюції морських і наземних антарктичних екосистем та їх адаптації до впливу екстремальних факторів середовища, а також дослідження живих організмів Антарктики у природних умовах з точки зору їх комерційної цінності як джерела генетичних і біохімічних ресурсів;

4) дослідження взаємодії атмосферної та космічної погодних систем, зокрема із застосуванням космічних апаратів дистанційного зондування Землі (ДЗЗ), вдосконалення технологій ДЗЗ та підвищення якості проведення спостережень Антарктики;

5) розроблення інтегрованого природоохоронного планування в Антарктиці та Південному океані для забезпечення сталого (невиснажливого) розвитку діяльності людини в регіоні.

Крім того, Стратегічним планом діяльності Міністерства освіти і науки до 2027 року дослідження в Антарктиці визначено пріоритетними та включено до пріоритету 6 «Розвиток науки та інновацій» в частині завдання 6.1.2.6. «Пріоритетна підтримка інфраструктури для розвитку ключових дослідницьких та інноваційних напрямів: безпекові технології, кібербезпека; атомна і зелена енергетика; матеріалознавство; медичні та біотехнології; імерсивні технології, штучний інтелект; агротехнології; антарктичні дослідження тощо».

З урахуванням зазначеного, цілі та завдання державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності на антарктичній станції «Академік Вернадський» є актуальними (зокрема і в контексті світових тенденцій у дослідженні Антарктики), взаємоузгодженими між собою та зафіксованими у стратегічних та програмних документах Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України.

щодо відповідності витрат бюджету пріоритетам державної політики, визначеним стратегічними і програмними документами

Реалізація державної політики у сфері науки в частині наукової і науково-технічної діяльності на УАС «Академік Вернадський» здійснюється шляхом комплексного виконання завдань та заходів Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 р. №1002.

Кошти державного бюджету, передбачені за бюджетною програмою КПКВК 2201410 «Наукова і науково-технічна діяльність на антарктичній станції «Академік Вернадський» в повному обсязі спрямовуються на виконання завдань і заходів зазначеної Державної програми.

Враховуючи зазначене, витрати за бюджетною програмою КПКВК 2201410 відповідають пріоритетам державної політики у сфері розвитку науки та інновацій, а також пріоритетам дослідження Антарктики, визначеним стратегічними та програмними документами.

щодо відповідності витрат бюджету встановленим вимогам, правильності та повноти їх розрахунку в бюджетних документах

Реалізація державної політики у сфері науки в частині наукової і науково-технічної діяльності на антарктичній станції «Академік Вернадський» здійснюється на підставі паспортів бюджетної програми КПКВК 2201410 «Наукова і науково-технічна діяльність на антарктичній станції «Академік Вернадський» на відповідні роки, затверджених наказами МОН та Мінфіну (від 06.03.2019 р. № 311, від 20.02.2020 р. № 261 із змінами відповідно до наказу МОН від 28.09.2020 р. № 1196, від 17.02.2021 р. № 212 із змінами відповідно до наказу МОН від 12.08.2021 р. № 906, від 07.03.2022 р. № 237, від 07.03.2023 р. № 245).

Міністерство освіти і науки України із залученням ДУ НАНЦ організовує та забезпечує складання бюджетних запитів і їх подання Міністерству фінансів України, у спосіб і у порядку, передбаченому Бюджетним кодексом України.

Під час підготовки Міністерством освіти і науки разом із ДУ НАНЦ бюджетних запитів та паспортів бюджетної програми потреба у бюджетних коштах та напрями їх використання визначаються з урахуванням необхідності забезпечення виконання завдань та заходів Державної програми в повному обсязі.

Під час формування бюджетних запитів та при складанні паспорту бюджетної програми МОН керується Інструкцією з підготовки бюджетних запитів та Правилами складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затвердженими наказами Міністерства фінансів України від 06.06.2012 р. №687, від 21.12.2022 р. №450 та від 29.12.2002 р. № 1098 (із змінами), вимогами, встановленими відповідними інструктивними листами Мінфіну.

Бюджетна та фінансова звітність за бюджетною програмою КПКВК 2201410 складається згідно з наказами Міністерства фінансів України від 24.01.2012 р. № 44 «Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування» (зі змінами), від 28.02.2017 р. № 307 «Про затвердження Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності».

Таким чином, МОН разом з ДУ НАНЦ забезпечують відповідність витрат бюджету встановленим вимогам, а також правильність та повноту їх розрахунку в бюджетних документах.

щодо зв'язку між витраченими коштами та отриманим результатом

Оскільки фінансування діяльності з проведення досліджень Антарктики за програмою КПКВК 2201410 здійснювалось повністю в рамках виконання Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень Антарктики на 2011-2025 роки МОН як державним замовником програми на виконання пункту 45 Порядку розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 р. № 106, та відповідно до Порядку обміну інформацією між виконавцями державних цільових програм та координації цієї роботи, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 04.12.2009 № 1367, щорічно готуються із залученням ДУ НАНЦ та надсилаються до Мінекономіки щорічні звіти про результати виконання зазначеної Державної програми.

Щорічні та проміжні звіти містять інформацію про результати виконання завдань і заходів, визначених програмою, за звітний період, оцінку ефективності та пропозиції щодо подальшого її виконання. За підсумками проведеної оцінки ефективності виконання Державної програми Мінекономіки надано наступні висновки:

✓ На підставі наданої звітної інформації оцінки ефективності аналізу стану досягнення результативних показників Програми за період 2021-2023 років з 55-ти показників, що вимірюють прогрес досягнення мети Програми, встановлено, що по 32 визначеним показникам досягнуто виконання, за 22-ма показниками має місце позитивна динаміка, яка потребує прискорення, а за одним показником прогрес загалом відсутній, втім його досягнення є все ще реалістичним з огляду на наявність 2-річної перспективи до закінчення строку виконання.

✓ Аналіз досягнення результативних показників Програми показує позитивну динаміку, яка потребує деякого прискорення для досягнення цілі Програми.

✓ До Програми, за період її виконання (2011-2023 рр.), 9 разів вносились зміни в частині уточнення шляхів і способів розв'язання проблеми, очікуваних результатів та заходів Програми, назв виконавців завдань та заходів Програми, обсягів фінансування, продовження строків виконання Програми, оновлення додатків 1, 2 та 3 Програми.

Результативні показники виконання бюджетної програми КПКВК 2201410 (Таблиця 12) затверджені паспортами бюджетної програми на відповідні роки, відповідають завданням та меті бюджетної програми, а також узгоджуються з завданнями та заходами Державної цільової програми. При цьому протягом 2019-2023 років перелік показників результативності та їх змістовне наповнення декілька разів змінювалось, що ускладнює пряме порівняння їх значень у динаміці.

Крім цього, за результатами гендерного аналізу виконання бюджетної програми КПКВК 2201410 рекомендовано розробити та включити гендерні аспекти до деяких результативних показників бюджетної програми. При цьому рекомендується удосконалити процес збору та обробки даних, приділивши увагу показникам, що відображають гендерні аспекти виконання державної програми та запровадити нові форми адміністративної звітності при виконанні бюджетної програми, що забезпечить можливість отримати дані для проведення наступних гендерних аналізів бюджетної програми.

Таблиця 12. Результативність за звітними показниками в паспорті бюджетної програми КПКВК 2201410

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	2019			2020			2021			2022			2023		
			Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Всього	Загальний фонд	Спеціальний фонд
I	затрати																
1.1	Кількість установ	од.	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
1.2	Середньорічна чисельність штатних одиниць, в.т. ч.	осіб	60	60	-	60	60	-	60	60	-	60,5	60	0,5	60,5	60	0,5
1.3	дослідники	осіб	36	36	-	35	35	-	29	29	-	29,5	29	0,5	29,5	29	0,5
1.4	допоміжний персонал	осіб	14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.5	спеціалісти	осіб	-	-	-	15	15	-	19	19	-	19	19	-	19	19	-
1.6	полярники	осіб	6	6	-	6	6	-	8	8	-	8	8	-	8	8	-
1.7	Фахівці	осіб	4	4	-	4	4	-	4	4	-	4	4	-	4	4	-
1.8	Фрахтування судна та доставка антарктичної експедиції	тис. грн	17263,7 X	17263,7 X	-	50276,8	50276,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.9	Видання щорічного наукового журналу "Український антарктичний журнал" та матеріалів науково-технічної конференції	тис. грн	96,5 X	96,5 X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.10	Підготовка науково-популярного журналу "Експедиції - XXI"	тис. грн	20,8 X	20,8 X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.11	Створення експозиції (дослідницька та природоохоронна діяльність в Антарктиці)	тис. грн	78,3 X	78,3 X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.12	Створення музею Антарктики	тис. грн	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

1.13	Заходи з інформування громадськості та інформаційних повідомлень про дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський"	тис. грн	120,0	120,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.14	Створення лабораторії для опрацювання первинних даних та зразків отриманих в українській антарктичній експедиції	тис. грн	0,0	0,0	--	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.15	Кількість міжнародних організацій Договору про Антарктику, до яких сплачуються внески	од.	3	3	-	3	3	-	3	3	-	3	3	-	3	-
1.16	Кількість науково-дослідних та науково-технічних робіт	од.	36	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.17	Сплата внесків до міжнародних організацій Договору про Антарктику	тис. грн	1465,2	1465,2	-	1567,1	1567,1	-	1601,2	1601,2	-	0,0	0,0	-	4256,4	4256,4
1.18	Робота делегацій Уряду України у міжнародних організаціях Системи Договору про Антарктику	тис. грн	706,4	706,4	-	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.19	Підготовка учасників антарктичних експедицій	тис. грн	-	-	-	5055,7	5055,7	-	10427,1	10427,1	-	10890,4	10890,4	-	11860,6	11860,6
1.20	Логістичне забезпечення українських	тис. грн	-	-	-	-	-	-	38381,3	38381,3	-	12656,6	12656,6	-	-	-

	антарктичних експедицій																
1.21	Логістичне забезпечення українських антарктичних експедицій з використанням науково-дослідницького судна "Ноосфера"	тис. грн	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	444365,4	444365,4	-
1.22	Організаційне та матеріально-технічне забезпечення Державної установи Національний антарктичний науковий центр	тис. грн	12007,8	12007,8	-	15252,3	15252,3	-	11922,4	11622,4	300,0	12412,5	12412,5	-	23498,5	23223,6	274,9
1.23	Здійснення закупівлі матеріально-технічних засобів, пального та мастильних матеріалів для антарктичної станції, продуктів харчування, спецодягу, лікарських засобів, предметів повсякденного побуту для учасників антарктичних експедицій	тис. грн	14028,7	14028,7	-	27764,4	27764,4	-	32384,4	32293,2	91,2	25099,0	23663,0	1436,0	43283,1	43212,2	70,9
1.24	Здійснення екологічних заходів та утилізації відходів згідно з вимогами Мадридського протоколу	тис. грн	50,0	50,0	-	50,0	50,0	-	650,0	650,0	-	650,0	650,0	-	1000,0	1000,0	-

1.25	Проведення досліджень, пов'язаних із забезпеченням національних інтересів в Антарктиці	тис. грн	-	-	-	-	-	-	2055,6	2055,6	-	2175,4	2175,4	-	1967,7	1967,7	-
1.26	Створення об'єктів дослідницької інфраструктури Державної установи Національний антарктичний науковий центр	тис. грн	-	-	-	-	-	-	1963,0	1963,0	-	-	-	-	-	-	-
1.27	Створення Антарктичного району, що особливо охороняється відповідно до Протоколу про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику	тис. грн	-	-	-	-	-	-	70,0	70,0	-	70,0	70,0	-	80,0	80,0	-
1.28	Модернізація антарктичної станції "Академік Вернадський"	тис. грн	106,4	80,6	25,8	29850,6	29826,1	24,5	13137,1	13092,4	44,7	-	-	-	-	-	-
1.29	Модернізація антарктичної станції "Академік Вернадський" та інших об'єктів інфраструктури	тис. грн	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12113,7	11977,6	136,1	31376,8	31355,1	21,7
1.30	Придбання обладнання для модернізації інфраструктури Державної установи Національний антарктичний науковий центр	тис. грн	-	-	-	-	-	-	1737,0	1737,0	-	-	-	-	-	-	-

1.31	Набуття у власність науково-дослідницького судна та витрати на його експлуатацію	тис. грн	-	-	-	-	-	-	232453,2	232453,2	-	-	-	-	-	-	-
1.32	Забезпечення експлуатації науково-дослідницького судна	тис. грн	-	-	-	-	-	-	-	-	-	191576,5	191576,5	-	-	-	-
2	продукти																
2.1	Кількість проведених заходів з підготовки учасників антарктичної експедиції (тренувальні збори, тренінги, медичне обстеження учасників антарктичної експедиції)	од.	3	3	-	3	3	-	4	4	-	2	2	-	4	4	-
2.2	Кількість науково-дослідних та науково-технічних робіт, завершених та впроваджених у наукову діяльність	од.	36	36	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3	Кількість завершених наукових досліджень	од.	-	-	-	40	40	-	52	52	-	18	18	-	40	40	-
2.4	Кількість спеціалістів, підготовлених до антарктичної експедиції	осіб	12	12	-	12	12	-	12	12	-	14	14	-	14	14	-
2.5	Кількість створених експозицій "Дослідницька та природоохоронна діяльність в Антарктиці"	од.	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-

2.6	Тираж наукового журналу "Український антарктичний журнал"	од.	100	100	-	150	150	-	100	100	-	150	150	-	50	50	-
2.7	Кількість придбаних експонатів для музею	од.	0	0	-	0	0	-	5	5	-	0	0	-	0	0	-
2.8	Електронне видання наукового-популярного журналу "Експедиція-XXI"	од.	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
2.9	Кількість міжнародних заходів Системи Договору про Антарктику, у роботі яких взято участь делегаціями Уряду України	од.	-	-	-	4	4	-	3	3	-	4	4	-	3	3	-
2.10	Кількість заходів щодо популяризації науково-дослідницької та природо-охоронної діяльності в Антарктиці	од.	-	-	-	-	-	-	34	34	-	30	30	-	30	30	-
2.11	Кількість підготовлених заходів із інформування громадськості та інформаційних повідомлень про дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський"	од.	30	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.12	Кількість проведених заходів щодо популяризації науково-дослідницької та природо-охоронної діяльності в Антарктиці	од.	-	-	-	35	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	(організація виставкових та іміджевих акцій, прес-конференцій, інформаційне наповнення офіційного сайту та офіційної сторінки в соціальних мережах)																
2.13	Кількість міжнародних звітів щодо провадження наукової діяльності та рекомендації щодо проєктів нормативних документів та нормативно-правових актів	од.	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	3	3	-
2.14	Кількість міжнародних звітів щодо провадження наукової діяльності за результатами роботи участі делегації Уряду України у міжнародних заходах Системи Договору про Антарктику	од.	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.15	Кількість міжнародних звітів щодо провадження наукової діяльності	од.	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.16	Кількість придбаного обладнання для модернізації інфраструктури Державної установи Національний	од.	-	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-

	антарктичний науковий центр																
2.17	Кількість створених лабораторій для опрацювання первинних даних та зразків отриманих в українській антарктичній експедиції	од.	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
2.18	Кількість придбаного обладнання для модернізації антарктичної станції "Академік Вернадський"	од.	8	5	3	146	145	1	118	117	1	-	-	-	-	-	-
2.19	Кількість придбаного обладнання для модернізації антарктичної станції "Академік Вернадський" та інших об'єктів інфраструктури	од.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	4	1	152	151	1
2.20	Кількість набутих у власність та підготовлених до експлуатації науково-дослідницьких суден	од.	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
2.21	Кількість підготовлених до експлуатації науково-дослідницьких суден	од.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
3	ефективність																
3.1	Середні витрати на підготовку 1 учасника антарктичних	тис. грн	363,3	363,3	-	421,3	421,3	-	868,9	868,9	-	777,9	777,9	-	847,2	847,2	-

	експедицій (проведення тренувальних зборів, тренінгів, медичне обстеження та польове забезпечення)																
3.2	Середні витрати на видання 1 примірника щорічного наукового журналу "Український антарктичний журнал" та матеріалів науково-технічної конференції	тис. грн	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3	Середні витрати на видання 1 примірника наукового журналу "Український антарктичний журнал"	тис. грн	-	-	-	0,5	0,5	-	1,4	1,4	-	0,7	0,7	-	3,2	3,2	-
3.4	Середні витрати на виконання 1 науково-дослідної та науково-технічної роботи	тис. грн	275,7	275,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.5	Середні витрати на виконання 1 наукового дослідження	тис. грн	-	-	-	346,3	346,3	-	484,5	484,5	-	802,8	802,8	-	675,1	675,1	-
3.6	Середні витрати на придбання 1 експонату музею	тис. грн	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	18,0	18,0	-	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
3.7	Середні витрати на придбання одиниці обладнання для модернізації інфраструктури Державної установи Національний антарктичний науковий центр	тис. грн	-	-	-	-	-	-	434,3	434,3	-	-	-	-	-	-	-
3.8	Середні витрати на придбання одиниці обладнання для	тис. грн	24,7	16,1	8,6	230,2	205,7	24,5	156,6	111,9	44,7	-	-	-	-	-	-

	модернізації антарктичної станції "Академік Вернадський"																
3.9	Середні витрати на забезпечення участі делегації Уряду України в одному міжнародному заході Системи Договору про Антарктику	тис. грн	141,3	141,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.10	Середні витрати на І захід із інформування громадськості та інформаційних повідомлень про дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський"	тис. грн	4,0	4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.11	Середні витрати на придбання одиниці обладнання для модернізації антарктичної станції "Академік Вернадський" та інших об'єктів інфраструктури	тис. грн	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3130,5	2994,4	136,1	229,3	207,6	21,7
3.12	Середні витрати на експлуатацію науково-дослідницького судна	од.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	191576,5	191576,5	-	-	-	-
4	Якість																
4.1	Рівень своєчасної підготовки та проведення української антарктичної експедиції	відс.	100	100	-	100	100	-	100	100	-	100	100	-	100	100	-

4.2	Рівень виконання зобов'язань України перед міжнародними організаціями зі сплати членських внесків	відс.	100	100	-	100	100	-	100	100	-	0	0	-	100	100	-
4.3	Частка завершених та впроваджених наукових та науково-технічних робіт у їх загальній кількості	відс.	100	100	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.4	Частка впроваджених наукових досліджень у загальній кількості завершених	відс.	-	-	-	100	100	-	100	100	-	100	100	-	100	100	-
4.5	Рівень введення в експлуатацію придбаного обладнання для модернізації інфраструктури Державної установи Національний антарктичний науковий центр	відс.	-	-	-	-	-	-	100	100	-	-	-	-	-	-	-
4.6	Рівень введення в експлуатацію придбаного обладнання для модернізації антарктичної станції "Академік Вернадський"	відс.	-	-	-	100	100	-	100	100	-	-	-	-	-	-	-
4.7	Рівень введення в експлуатацію придбаного обладнання для модернізації антарктичної станції "Академік Вернадський" та інших об'єктів інфраструктури	відс.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100	-	100	100	-

4.8	Рівень готовності об'єктів дослідницької інфраструктури Державної установи Національний антарктичний науковий центр	відс.	-	-	-	-	-	100	100	-	-	-	-	-	-	-
4.9	Рівень готовності лабораторії для опрацювання первинних даних та зразків отриманих в українській антарктичній експедиції	відс.	-	-	-	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.10	Рівень готовності до експлуатації науково-дослідницького судна	відс.	-	-	-	-	-	-	-	-	100	100	-	-	-	-

щодо повноти (інформативності) та якості документів, що формуються головним розпорядником бюджетних коштів і застосовуються у бюджетному процесі (бюджетні запити, паспорти бюджетних програм тощо)

З метою передбачення фінансування видатків на виконання бюджетної програми КПКВК 2201410 Міністерство освіти і науки щорічно при підготовці проєкту Державного бюджету України подає Міністерству фінансів пропозиції щодо обсягів видатків, необхідних для виконання Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки за рахунок коштів державного бюджету.

Бюджетний запит за бюджетною програмою КПКВК 2201410 Міністерство освіти і науки України формує щороку відповідно до статті 35 Бюджетного кодексу України на підставі пропозицій ДУ НАНЦ для подання Міністерству фінансів України відповідно до вимог інструкцій з підготовки бюджетних запитів з урахуванням завдань і заходів Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки, звітів про виконання паспортів бюджетних програм.

Інформація, яка зазначена у бюджетних документах, що формуються Міністерством освіти і науки, як головним розпорядником за КПКВК 2201410 і застосовуються у бюджетному процесі, є повною (інформативною) та актуальною.

Бюджетні документи, що формуються Міністерством освіти і науки, як головним розпорядником за зазначеною бюджетною програмою і застосовуються у бюджетному процесі, розроблені відповідно до вимог бюджетного законодавства.

щодо ефективності системи управління бюджетними коштами

Міністерством освіти і науки, як головним розпорядником бюджетних коштів, дотримано всіх термінів, вимог та процедур, передбачених відповідними нормативними документами щодо розподілу та спрямування бюджетних коштів за бюджетною програмою КПКВК 2201410.

ДУ НАНЦ, як уповноваженою організацією за забезпечення виконання завдань і заходів Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки, експертно-дорадчі функції щодо організації виконання Державної програми та проведення українських антарктичних експедицій покладено на Науково-технічну Раду ДУ НАНЦ.

Крім того функції конкурсної комісії з відбору наукових і науково-технічних робіт, що виконуються в рамках Державної програми, відповідно абзацу четвертого пункту 8 Порядку проведення конкурсного відбору наукових і науково-технічних робіт, що плануються до виконання за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 р. № 739, покладено на Науково-технічну раду ДУ НАНЦ.

Персональний склад Науково-технічної ради ДУ НАНЦ відповідно до абзацу другого пункту 8 зазначеного Порядку не менш як на половину складається з представників провідних наукових установ та закладів вищої освіти України, які не є працівниками ДУ НАНЦ, як організатора конкурсу.

ДУ НАНЦ, як уповноваженою організацією за забезпечення виконання завдань і заходів Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки, забезпечується своєчасність проведення тендерних процедур відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» (зі змінами).

Для організації та здійснення закупівель, відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», «Примірного положення про тендерний комітет або уповноважену особу (осіб)», затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.03.2016 р. № 557, в ДУ НАНЦ до 2021 року діяв тендерний комітет на підставі відповідного положення про тендерний комітет, з 2021 року планування та організацію закупівель здійснює призначена наказом директора ДУ НАНЦ Уповноважена особа, що діє на підставі затвердженого Положення про уповноважену особу.

У своїй діяльності уповноважена особа керується законами України «Про публічні закупівлі», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» та іншими нормативно-правовими актами у сфері закупівель. При цьому ДУ НАНЦ використовує електронну систему закупівель. Всі закупівлі автоматично розміщуються на авторизованому електронному майданчику. Отримання і передача інформації та документів під час проведення закупівель, автоматичний обмін інформацією здійснюється за допомогою мережі Інтернету.

Таким чином, ефективність системи управління бюджетними коштами за програмою КПКВК 2201410 перебуває на достатньому рівні.

III. Варіанти досягнення цілі огляду

Держава політика України щодо дослідження Антарктики, починаючи з 1992 року, формувалась системно та послідовно на основі приєднання України до міжнародних договорів, які регулюють різні аспекти діяльності в Антарктиці, безумовного виконання вимог цих договорів та зобов'язань, що ними передбачаються, а також системної та послідовної роботи щодо формування інституційного та кадрового потенціалу для дослідження Антарктики.

Незмінними елементами реалізації зазначеної політики Україною є:

- забезпечення ефективної та безпечної експлуатації Української антарктичної станції «Академік Вернадський», яка є опорним пунктом проведення постійних моніторингових спостережень та наукових досліджень, результати яких є невід'ємною складовою багатьох міжнародних проектів моніторингу стану природного середовища планети, що здійснюються під егідою поважних міжнародних організацій, членом яких є Україна;
- проведення щорічних українських антарктичних експедицій на Українську антарктичну станцію «Академік Вернадський»;
- підтримка високого міжнародного статусу України серед країн-членів Договору про Антарктику, як країни, що системно та активно досліджує Антарктику, опікується питаннями збереження її природного середовища та бере активну участь в міжнародному обговоренні проблем та перспектив використання ресурсів Антарктики в майбутньому;
- системне планування та фінансування діяльності щодо підготовки та проведення українських антарктичних експедицій, розвитку дослідницької інфраструктури в Антарктиці, виконанню наукових досліджень, співпраці з міжнародними організаціями та виконання міжнародних зобов'язань України в рамках комплексних довгострокових державних цільових науково-технічних програм.
- формування інституційного та інфраструктурного потенціалу досліджень Антарктики на базі Державної установи Національний антарктичний науковий центр як єдиної організації, відповідальної за організацію всіх процесів

логістичного та матеріально-технічного забезпечення українських антарктичних експедицій та координацію проведення досліджень в Антарктиці та Південному океані.

- формування кадрового потенціалу досліджень Антарктики шляхом широкого залучення ДУ НАНЦ на конкурсній основі до виконання завдань і заходів Державної програми висококваліфікованих фахівців з провідних наукових установ та закладів вищої освіти України.

Протягом 2019-2021 років реалізація державної політики з вивчення Антарктики характеризувалась збільшенням обсягів фінансування, яке було спрямоване на першу з 1996 року комплексну модернізацію систем життєзабезпечення та наукової інфраструктури антарктичної станції «Академік Вернадський». У 2021 році придбано науково-дослідницьке судно «Ноосфера» для відновлення морських досліджень.

Завдяки цим інвестиціям було суттєво розширено спектр та підвищено якість наукових досліджень, які можуть проводитись під час УАЕ, що дало поштовх розширенню міжнародного науково-технічного співробітництва та долучення наукових колективів українських вчених до значимих міжнародних наукових проєктів, при цьому значно збільшивши щорічні витрати державного бюджету на дослідження Антарктики, в яких частка логістичних операцій із використанням НДС «Ноосфера» перевищила 70%.

У 2022 році часткове скорочення фінансування через секвестр Державного бюджету України позбавило ДУ НАНЦ можливості забезпечити експлуатацію НДС «Ноосфера» в межах наявних коштів. Разом з тим, військова агресія РФ проти України створила сприятливе зовнішньополітичне підґрунтя для залучення іноземних партнерів до спільних антарктичних експедицій із використанням НДС «Ноосфера» та часткового покриття ними витрат на експлуатацію судна.

У 2023 році витрати за бюджетною програмою КПКВК 2201410 були профінансовані в повному обсязі та не підлягали секвеструванню, що дозволило завершити найбільш капітало- та ресурсомісткі роботи з модернізації УАС. Також продовження практики залучення іноземних партнерів до спільних експедицій із використанням НДС «Ноосфера» дозволило в межах наявних коштів провести додатковий 29-денний рейс в інтересах Української антарктичної експедиції.

Виклики, що стоять перед українською антарктичною програмою у найближчому майбутньому:

- завершення у 2025 році строку виконання Державної програми потребує прийняття рішення щодо базового державного нормативно-правового акта, який з 2026 року регулюватиме процес планування, фінансування та виконання наукових досліджень в Антарктиці під прапором України, логістичних операцій з організації та проведення українських антарктичних експедицій, заходів міжнародного співробітництва та виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері.
- реалізація інфраструктурного потенціалу модернізованої УАС в умовах обмежених можливостей збільшення видатків загального фонду державного бюджету для подальшого розвитку досліджень в Антарктиці під час триваючої військової агресії РФ проти України;
- необхідність оптимізації видатків на експлуатацію НДС «Ноосфера» за рахунок загального фонду державного бюджету шляхом більш широкого залучення

іноземних партнерів до використання судна в рамках спільних експедицій та надання платних логістичних послуг.

III. Варіанти досягнення цілі огляду

1. Опис варіанта 1

1.1. Назва варіанта «Затвердження нової державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень»

Затвердження на рівні Кабінету Міністрів України базового державного нормативно-правового акта, який з 2026 року регулюватиме процес планування, фінансування та виконання наукових досліджень в Антарктиці під прапором України, логістичних операцій з організації та проведення українських антарктичних експедицій, заходів міжнародного співробітництва та виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері є важливою умовою реалізації завдань державної політики України щодо дослідження Антарктики.

Механізм державних цільових науково-технічних програм успішно використовувався для зазначених цілей протягом 1996-2023 років, гарантуючи довгострокові бюджетні асигнування для планування довгострокових наукових досліджень, надаючи ДУ НАНЦ правове підґрунтя для реалізації свого статусу базової установи з організації та проведення українських антарктичних експедицій та оператора дослідницької інфраструктури в Антарктиці, планування та організації наукових досліджень із залученням на конкурсній основі як співвиконавців найбільш конкурентоспроможних колективів дослідників з провідних наукових установ та закладів вищої освіти України.

Необхідність затвердження після завершення строку виконання чинної Державної програми нової державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень було визнано доцільним Кабінетом Міністрів України пунктом 13.5 Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471.

1.2. Завдання, спрямовані на реалізацію варіанта

Для реалізації зазначеного варіанта необхідним є виконання наступних завдань:

Завдання 1 – розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України концепції Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки;

Завдання 2 – розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки;

Завдання 3 – забезпечення виконання Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки.

В рамках нової програми необхідно передбачити комплекс довгострокових (до 10 років) наукових досліджень в Антарктиці (на базі УАС), океанографічних досліджень у південних та північних полярних регіонах із використанням НДС «Ноосфера», наукових досліджень у Арктиці в рамках спільних міжнародних експедицій, системно поєднаних із заходами щодо логістичного забезпечення антарктичних та арктичних експедицій, подальшого розвитку дослідницької інфраструктури, міжнародної

співпраці та виконання міжнародних зобов'язань України. Затвердження нової Державної програми дозволить суттєво переглянути систему критеріїв оцінки її ефективності в напрямі їх більшої інформативності та демонстрації зв'язку витрачених коштів та одержаного результату.

1.3. Прогноз очікуваного впливу реалізації варіанта на сферу

Використання дослідницької інфраструктури, створеної в рамках виконання чинної Державної програми, для досліджень не тільки в Антарктиці, але й в Арктиці, дасть додатковий імпульс для подальшого розвитку кліматологічних, екологічних, океанографічних, геофізичних та інших напрямів досліджень в Україні, підвищенню міжнародного авторитету України.

Об'єкти впливу	Очікуваний вплив
Отримувачі/користувачі публічних послуг (наукові установи та заклади вищої освіти)	Зростання рівня українських наукових досліджень і розробок, поглиблення інтеграції української науки до міжнародного наукового середовища.
Надавачі публічних послуг (КМУ, МОН)	Розвиток інституційного та кадрового потенціалу України, підтримка високого міжнародного статусу України як країни зі спроможною науковою сферою.
Гендерна рівність	Гендерні аспекти присутні ситуативно, гендерна дискримінація не прогнозується завдяки вільній (незалежно від гендеру) участі у конкурсному відборі членів експедицій та виконавців наукових проєктів.
Інфраструктура надання послуг	- Інтенсифікація використання наявної інфраструктури протягом 2026-2030 років. - Відтермінування заходів щодо Розвитку дослідницької інфраструктури на 2031-2035 роки, зокрема наступної планової модернізації УАС, підвищення енергоефективності та запровадження використання на УАС відновлювальних джерел енергії, розвитку лабораторного парку у провідних наукових установах та закладах вищої освіти, залучених до виконання Державної програми.
Екологія	- Негативний вплив не передбачається. - Будуть одержані нові знання щодо кліматичних змін та їх впливу зокрема на територію України. - Зменшення викидів парникових газів в атмосферу Антарктиди в наслідок підвищення енергоефективності УАС та запровадження використання на ній відновлюваних джерел енергії.

1.4. Фінансово-економічне обґрунтування варіанта

Завдання 1 – не потребує додаткового фінансування

Завдання 2 – не потребує додаткового фінансування

Завдання 3 – не потребує додаткового фінансування за рахунок коштів загального фонду державного бюджету.

Розширення напрямів та наукових досліджень та проведення поряд з антарктичними експедиціями також експедицій в північні полярні регіони за прогнозними підрахунками може потребувати додаткового фінансування в обсязі 10-15% від поточного обсягу фінансування досліджень в Антарктиці, що станом на 2024 рік складає 55,0-85,0 млн. грн на рік.

Фінансування зазначеного збільшення планується покривати за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету. Зокрема, переважна частина додаткової потреби у фінансуванні складається з витрат на експлуатацію НДС «Ноосфера», використання якого в рамках арктичних експедицій та трансекваторіальних переходів між полярними регіонами планується здійснювати переважно за рахунок коштів іноземних партнерів в рамках спільних наукових експедицій, або виконання міжнародних наукових проектів.

Відтак виконання Варіанта 1 не потребуватиме додаткового фінансування за рахунок коштів загального фонду державного бюджету.

1.5. Ризики реалізації варіанта

Ризик	Шляхи запобігання/мінімізації ризику
Посилення бюджетних обмежень внаслідок військової агресії РФ проти України	• Скорочення терміну реалізації нової державної цільової програми до 5-6 років. • Відстрочення включення до програми завдань і заходів щодо досліджень в Арктиці, та розвитку дослідницької інфраструктури.
Незатвердження нової Державної програми відповідно до установленого порядку до кінця 2025 року	• Пріоритезація завдання та мобілізація кадрового потенціалу заінтересованих сторін. • Затвердження та виконання детального плану-графіку з підготовки та прийняття необхідних документів з відповідним рівнем політичного контролю.
Недостатність рівня кадрового забезпечення ДУ НАНЦ для розроблення та реалізації нової Державної програми	• Збільшення граничної чисельності ДУ НАНЦ.
Невиконання планів щодо залучення іноземних партнерів до фінансування	• Скорочення виконання заходів Державної програми в частині досліджень Арктики.

1.6. Заходи, відповідальні виконавці та строки їх реалізації

Назва заходу	Відповідальний виконавець	Строк реалізації	Індикатор виконання
Збільшення штатної чисельності ДУ НАНЦ	МОН, Мінфін, ДУ НАНЦ	до 01.01.2025	
Розроблення проекту концепції Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки	МОН, ДУ НАНЦ, НАНУ, НАМН, НААН, Міндовкілля, ДСНС, Держрибагентство	до 28.02.2025	Підготовка проекту концепції
Затвердження Кабінетом Міністрів України концепції Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки	МОН, Мінфін, Мінекономіки, Міндовкілля, МЗС, Мінагрополітики	до 31.04.2025	Прийняття акту Кабінету Міністрів України
Розроблення проекту Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки	МОН, ДУ НАНЦ, НАНУ, НАМН, НААН, Міндовкілля, ДСНС, Держрибагентство	до 31.06.2025	Підготовка проекту державної програми
Затвердження Кабінетом Міністрів України Державної цільової науково-технічної програми полярних досліджень на 2026-2035 роки	МОН, Мінфін, Мінекономіки, Міндовкілля, МЗС, Мінагрополітики	до 31.08.2025	Прийняття акту Кабінету Міністрів України

2. Опис варіанта 2

2.1. Назва варіанта «Тимчасове продовження чинної Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці до завершення військового стану»

Строк виконання чинної Державної програми двічі був продовжений постановами Кабінету Міністрів України від 20 січня 2021 р. № 32 «Про продовження строку виконання Державної цільової науково-технічної програми проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2020 роки» до 2023 року та від 27 грудня 2023 р. № 1417 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 1002» до 2025 року відповідно.

Зазначеними змінами доповнювались переліки завдань і заходів програми відповідно до актуальних потреб розвитку досліджень в Антарктиці, подальшої модернізації УАС, придбання та експлуатації НДС «Ноосфера», здійснення міжнародних заходів тощо.

Продовження строку дії програми дозволяє виконати завдання щодо створення нормативно-правового підґрунтя для планування та виконання діяльності в Антарктиці, разом з тим залишає незмінними загальні засади та пріоритетні напрями розвитку українських досліджень в Антарктиці, затверджені у 2010 році, які не враховують якісних змін у розвитку дослідницької та логістичної інфраструктури, якими оперує ДУ НАНЦ, нових можливостей, що відкриваються завдяки суттєво активізованому міжнародному науково-технічному співробітництву. Крім того, продовження досліджень в Антарктиці у 2025 році та наступних роках шляхом продовженої чинної програми, виконання якої почалось ще у 2011 році, ускладнює процес оцінки її результативності.

Проте зазначений варіант ґрунтується на існуючій нормативно-правовій базі та потребує мінімальних втрат додаткового часу та інших ресурсів на адаптацію законодавства.

З огляду на чинні обмеження бюджетного фінансування внаслідок військової агресії РФ проти України та об'єктивну неможливість прогнозування часу завершення зазначеної агресії даний варіант пропонує регулярно продовжувати строк дії чинної Державної програми до 31 грудня року, наступного після року завершення дії військового стану в Україні. Фактично продовження відбуватиметься ще два роки до моменту припинення військової агресії РФ проти України.

2.2. Завдання, спрямовані на реалізацію варіанта

Завдання 1 – розроблення проекту постанови Кабінету Міністрів України щодо продовження строку дії (до 2027 року) Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки;

Завдання 2 – забезпечення виконання завдань і заходів Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2027 роки.

Завдання 3 – опрацювання питання щодо внесення змін до законодавства з метою створення сприятливого нормативно-правового поля для ефективного залучення, обліку та використання коштів від іноземних партнерів за послуги надані із використання НДС «Ноосфера», зокрема, створення правового механізму щодо розміщення ДУ НАНЦ на поточних рахунках в банках державного сектору та оперативного використання власних надходжень, отриманих як плата за послуги, що надаються нею згідно з основною діяльністю, із збереженням статусу бюджетної установи, в тому числі не платника податку на додану вартість.

Завдання 4 – удосконалення переліку результативних показників бюджетної програми в частині його доповнення показниками ефективності планування та використання ресурсів на експлуатацію НДС «Ноосфера».

Змінами мають бути забезпечено продовження (на два роки) виконання досліджень в Антарктиці, в обсягах та задачах, які можуть бути ефективно виконані в межах поточного рівня бюджетного фінансування Державної програми.

При цьому пріоритетними напрямками спрямування коштів має бути організація безпечної експлуатації УАС, підтримка належного технічного стану інженерних систем та дослідницької інфраструктури в межах поточних ремонтів та обмеження капіталомістких інвестицій, які можуть бути відтерміновані у часі, проведення роботи цілорічних експедицій зимувальних загонів УАЕ, виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема, щодо забезпечення безперервного збору та передачі наукових даних

з УАС до відповідних міжнародних організацій, проведення наукових досліджень, що виконуватимуться в рамках міжнародного співробітництва.

Оптимізація витрат на експлуатацію НДС «Ноосфера» здійснюватиметься шляхом встановлення граничної кількості судно-днів експедиційної роботи судна у морі за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, при цьому забезпечуючи в повному обсязі витрати на стоянку у порту тимчасового базування та підготовку до чергового експедиційного рейсу. Економія бюджетних коштів від залучення іноземних партнерів в рамках спільних експедицій чи надання логістичних послуг спрямовуватиметься як додаткове джерело фінансування на технічне обслуговування судна, збільшення моторесурсу його критичних систем та продовження строку гарантованої безаварійної експлуатації.

2.3. Прогноз очікуваного впливу реалізації варіанта на сферу

Об'єкти впливу	Очікуваний вплив
Отримувачі/користувачі публічних послуг (наукові установи та заклади вищої освіти)	- Інтенсифікація міжнародного науково-технічного співробітництва та участі у виконання спільних міжнародних наукових проєктів, залучення коштів іноземних партнерів до фінансування досліджень в Антарктиці. - Забезпечення одержання максимального результату в межах наявного рівня бюджетного фінансування.
Надавачі публічних послуг (КМУ, МОН)	Збереження на поточному рівні інституційного та кадрового потенціалу досліджень Антарктики в Україні, та позицій України в рамках діяльності міжнародних організацій системи Договору про Антарктику.
Гендерна рівність	Гендерні аспекти присутні ситуативно, гендерна дискримінація не прогнозується завдяки вільній (незалежно від гендеру) участі у конкурсному відборі членів експедицій та виконавців наукових проєктів.
Інфраструктура надання послуг	- Оптимізація використання наявної дослідницької інфраструктури в напрямі мінімізації додаткових видатків за рахунок коштів загального фонду державного бюджету України на експлуатацію УАС з пріоритетом підтримки станції у аварійно безпечному технічному стані, обмеження ресурсомістких інвестицій, які можуть бути відтерміновані у часі, зокрема подальшої модернізації станції, забезпечення виключно поточних ремонтів та підтримки працездатності наявних інженерних систем та дослідницької інфраструктури. - Встановлення щорічних граничних лімітів на експлуатацію НДС «Ноосфера» в морі за рахунок бюджетних коштів та максимально можливе його

	залучення до спільних експедицій та надання логістичних послуг.
Екологія	• Негативний вплив не передбачається. • Ризики нанесення шкоди навколишньому природному середовищу Антарктики внаслідок позаштатних аварійних ситуацій через технічний стан інфраструктури в короткостроковому періоді мінімізуватимуться шляхом зменшення інтервалів перевірки стану критичних інженерних систем та подовження строку їх гарантованої експлуатації.

2.4. Фінансово-економічне обґрунтування варіанта

Цей варіант не потребує додаткових видатків державного бюджету, дозволяючи за рахунок концентрації фінансування на пріоритетних напрямках, оптимізації та підвищення інтенсивності використання вже наявної дослідницької інфраструктури забезпечити в повному обсязі виконання завдань та цілей державної політики дослідження Антарктики в короткостроковому періоді.

Разом з тим зазначений сценарій призведе до поступового накопичення в майбутньому потреби в додаткових інвестиціях у вигляді відстроченої модернізації дослідницької інфраструктури, запровадження нових напрямів досліджень тощо.

2.5. Ризики реалізації варіанта

Ризик	Шляхи запобігання/мінімізації ризику
Посилення бюджетних обмежень внаслідок військової агресії РФ проти України / Суттєве зниження обмінного курсу національної валюти	• Тимчасове призупинення фінансування наукового блоку завдань і заходів програми. • Концентрація ресурсів виключно на забезпеченні підтримки УАС та НДС «Ноосфера» в аварійно безпечному стані та здійсненні на них робіт, спрямованих на виконання міжнародних зобов'язань України, тимчасове призупинення виконання сезонних наукових експедиційних досліджень.
Неприйняття до кінця 2025 року змін до чинної Державної програми щодо продовження строку її дії відповідно до установленого порядку	• Пріоритезація завдання та мобілізація кадрового потенціалу заінтересованих сторін. • Затвердження та виконання детального плану-графіку з підготовки та прийняття необхідних документів з відповідним рівнем політичного контролю.
Подальше зростання частки витрат на логістичне забезпечення	• Планування використання НДС «Ноосфера» переважно в межах спільних з іншими іноземними партнерами експедицій.

2.6. Заходи, відповідальні виконавці та строки їх реалізації

Назва заходу	Відповідальний виконавець	Строк реалізації	Індикатор виконання
Розроблення проекту постанови Кабінету Міністрів України щодо продовження до 2027 року строку виконання Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки	МОН, ДУ НАНЦ, НАНУ, НАМН, НААН, Міндовкілля, ДСНС, Держрибагентство	до 31.08.2025	Підготовка проекту акту Кабінету Міністрів України
Затвердження постанови Кабінету Міністрів України щодо продовження до 2027 року строку виконання Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки	МОН, Мінфін, Мінекономіки, Міндовкілля, МЗС, Мінагрополітики	до 31.12.2025	Прийняття акту Кабінету Міністрів України
Опрацювання питання внесення змін до законодавства з метою створення сприятливого нормативно-правового поля для ефективного залучення, обліку та використання коштів від іноземних партнерів за послуги надані із використанням НДС «Ноосфера».	МОН, Мінфін, ДУ НАНЦ	до 01.02.2025	Підготовка пропозицій Кабінету Міністрів України щодо комплексних змін до законодавства
Удосконалення переліку результативних показників бюджетної програми	МОН, Мінфін, ДУ НАНЦ	до 01.02.2025	Оновлений перелік результативних показників у паспорті бюджетної програми

3. Опис варіанта 3

3.1. Назва варіанта «Фінансування досліджень в Антарктиці в рамках трирічного бюджетного планування»

Варіант передбачає затвердження Кабінетом Міністрів України до моменту закінчення строку виконання чинної Державної програми нової Стратегії (Концепції державної політики) у сфері дослідження Антарктики та Плану заходів з реалізації зазначеної політики. Планування та фінансування діяльності в Антарктиці здійснюватиметься на підставі щорічних паспортів бюджетної програми 2201410 та трирічних прогнозів бюджетного фінансування, визначених бюджетною декларацією.

3.2. Завдання, спрямовані на реалізацію варіанта

На заміну Державної цільової програми з метою встановлення довгострокових орієнтирів державної політики у сфері дослідження Антарктики та забезпечення підтримки на належному рівні міжнародного статусу України, як країни, що системно вивчає Антарктику та виконання вимоги забезпечення наявності у Консультативної сторони Договору про Антарктику довгострокових урядових програм (планів) діяльності в Антарктиці варіант передбачає розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України Стратегії (Концепції державної політики) у сфері діяльності в Антарктиці та Плану заходів щодо реалізації зазначеної стратегії.

Реалізація варіанту також потребує розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України порядку використання коштів за бюджетною програмою 2201410, в якому має бути перелічено всі напрями використання коштів, які зараз здійснюються в рамках чинної Державної програми.

Тематика наукових досліджень в Антарктиці визначатиметься відповідно до Порядку формування тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 січня 2018 року № 13.

Реалізація варіанту потребуватиме повного перегляду створеної протягом 30 років нормативної бази ДУ НАНЦ щодо організації та проведення українських антарктичних експедицій, внесення змін та перереєстрація статуту ДУ НАНЦ, низки наказів МОН та Мінекономіки.

Для реалізації зазначеного варіанта необхідним є виконання наступних завдань:

Завдання 1 – розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України Стратегії (Концепції державної політики) у сфері дослідження Антарктики на 2026-2035 роки;

Завдання 2 – розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України Плану заходів щодо реалізації Стратегії (Концепції державної політики) у сфері дослідження Антарктики на 2026-2035 роки;

Завдання 3 – розроблення та затвердження Кабінетом Міністрів України порядку використання коштів за бюджетною програмою 2201410 на виконання досліджень в Антарктиці;

Завдання 4 – розроблення ДУ НАНЦ та затвердження МОН тематики наукових досліджень ДУ НАНЦ щодо досліджень у Антарктиці;

Завдання 5 – внесення змін до Наказу Мінекономіки від 15 квітня 2020 року № 708 «Про затвердження порядку визначення предмету закупівлі»;

Завдання 6 – внесення змін до статуту ДУ НАНЦ та його перереєстрація;

Завдання 7 – внесення ДУ НАНЦ змін до близько 15-20 внутрішніх нормативних актів.

3.3. Прогноз очікуваного впливу варіанта

Реалізація Варіанту 3 дозволить забезпечити використання дослідницької інфраструктури, створеної в рамках виконання чинної Державної програми, для

досліджень Антарктики, разом з тим не дозволить планувати діяльність більше, ніж на 1-3 роки, що на практиці призведе до неможливості планування значимих довгострокових проєктів, логістичних операцій, міжнародного науково-технічного співробітництва.

Крім того, за відсутності державної цільової програми фінансування та виконання наукових досліджень на підставі документу «Тематика наукових досліджень ДУ НАНЦ щодо досліджень Антарктики» позбавляє ДУ НАНЦ юридичних підстав для залучення співвиконавців на конкурсній основі.

Також негативними будуть наслідки в частині міжнародного співробітництва в рамках системи Договору про Антарктику та міжнародного науково-технічного співробітництва. Наявність довготривалої сталої програми досліджень у Антарктиці є прямою вимогою ст. 9 Договору про Антарктику, стороною якого є Україна.

Саме відсутність подібної державної програми стала формальною причиною, посиляючись на яку на засіданнях Консультативної Наради Договору про Антарктику у 2023 та 2024 роках Канаді було відмовлено у набутті статусу Консультативної Сторони Договору про Антарктику.

Відсутність довгострокового горизонту гарантованого фінансування УАС «Академік Вернадський» та НДС «Ноосфера» позбавить ДУ НАНЦ можливості участі з їх залученням у значимих міжнародних наукових проєктах, зокрема, в рамках програми «Horizon Europe», через те, що як, правило, горизонт планування таких проєктів складає 2 роки, а наступного виконання – ще 4-5 років.

Об'єкти впливу	Очікуваний вплив
Отримувачі/користувачі публічних послуг (наукові установи та заклади вищої освіти)	- Консервація рівня українських наукових досліджень і розробок та його інерційне вигорання. - Призупинення інтеграції української антарктичної науки до міжнародного наукового середовища. - Відмова від участі у значимих міжнародних проєктах.
Надавачі публічних послуг (КМУ, МОН)	- Консервація розвитку інституційного та кадрового потенціалу антарктичної науки. - Обмеження можливостей підтримки високого міжнародного статусу України як Консультативної сторони країни Договору про Антарктику. - Необхідність розробки додаткових нормативно-правових актів для забезпечення можливості проведення антарктичних досліджень.
Гендерна рівність	Гендерні аспекти присутні ситуативно, гендерна дискримінація не прогнозується завдяки вільній (незалежно від гендеру) участі у конкурсному відборі членів експедицій та виконавців наукових проєктів.
Інфраструктура надання послуг	Обмежені до 3 років строки бюджетного планування на практиці призведуть до ускладнення можливості реалізації довгострокових проєктів розвитку та модернізації інфраструктури.
Екологія	Зростання ризиків зриву заходів щодо модернізації УАС та НДС «Ноосфера» призведе до зростання

	ризиків техногенних аварій на УАС та забруднень спричинених ними.
--	---

3.4. Фінансово-економічне обґрунтування варіанта

Реалізація Варіанту 3 не передбачає прямого виділення додаткових коштів державного бюджету.

Разом з тим, наслідком повного переформатування нормативного-правового забезпечення процесу організації та проведення українських антарктичних експедицій, планування та фінансування наукових досліджень та участі у міжнародних проєктах є суттєві ризики непрогнозованих зривів строків виконання цих заходів протягом перших двох років реалізації варіанту. Фінансові наслідки зриву проведення експедиції, матеріально-технічного забезпечення станції, чи належної підготовки судна до рейсу залежатимуть від масштабів руйнувань інфраструктури в Антарктиці, площі забрудненої території в наслідок техногенних аварій.

Також гарантованим наслідком застосування Варіанту 3 буде зменшення надходжень спеціального фонду від міжнародних науково-технічних проєктів.

Завдання 1 – не потребує додаткового фінансування;

Завдання 2 – не потребує додаткового фінансування;

Завдання 3 – не потребує додаткового фінансування;

Завдання 4 – не потребує додаткового фінансування;

Завдання 5 – не потребує додаткового фінансування;

Завдання 6 – не потребує додаткового фінансування;

Завдання 7 – не потребує додаткового фінансування.

3.5. Ризики реалізації варіанта

Ризик	Шляхи запобігання/мінімізації ризику
Зрив строків підготовки необхідних нормативно-правових актів для успішної підготовки та проведення УАЕ у 2026 році	• Пріоритезація завдання та мобілізація кадрового потенціалу заінтересованих сторін. Затвердження та виконання детального плану-графіку з підготовки та прийняття необхідних документів з відповідним рівнем політичного контролю.
Неможливість надання довгострокових гарантій фінансування дослідницької інфраструктури під час укладання договорів на виконання спільних міжнародних наукових проєктів із залученням УАС та НДС «Ноосфера».	• Припинення практики проведення спільних з іншими країнами антарктичних експедицій з використання НДС «Ноосфера». • Уникнення участі ДУ НАНЦ у масштабних наукових дослідницьких проєктах із залученням УАС та НДС «Ноосфера». • Фокус на міжнародному співробітництві, що передбачає участь у конференціях та проведенні досліджень без залучення складних об'єктів дослідницької інфраструктури.

3.6. Заходи, відповідальні виконавці та строки їх реалізації

Назва заходу	Відповідальний виконавець	Строк реалізації	Індикатор виконання
Розроблення проєкту Концепції державної політики досліджень в Антарктиці на 2026-2035 роки	ДУ НАНЦ, НАНУ, НАМН, НААН, Міндовкілля, ДСНС, Держрибагентство	до 28.02.2025	Підготовка проєкту концепції
Затвердження Концепції державної політики досліджень в Антарктиці на 2026-2035 роки	МОН, Мінфін, Мінекономіки, Міндовкілля, МЗС, Мінагрополітики,	до 31.04.2025	Прийняття акту Кабінету Міністрів України
Розроблення проєкту Плану заходів на виконання Концепції державної політики досліджень в Антарктиці на 2026-2035 роки	ДУ НАНЦ, НАНУ, НАМН, НААН, ДСНС, Держрибагентство	до 30.06.2025	Підготовка проєкту концепції
Затвердження Кабінетом Міністрів України Плану заходів на виконання Концепції державної політики досліджень в Антарктиці на 2026-2035 роки	МОН, Мінфін, Мінекономіки, Міндовкілля, МЗС, Мінагрополітики	до 31.09.2025	Прийняття акту Кабінету Міністрів України
Розроблення проєкту Порядку використання коштів за бюджетною програмою 2201410	ДУ НАНЦ, МОН, Мінфін	до 31.09.2025	Підготовка проєкту акту Кабінету Міністрів України
Затвердження Кабінетом Міністрів України Порядку використання коштів за бюджетною програмою 2201410	МОН, Мінфін, Мінекономіки, Міндовкілля,	до 31.01.2026	Прийняття акту Кабінету Міністрів України
Внесення змін до статуту ДУ НАНЦ та його державна реєстрація	ДУ НАНЦ, МОН	До 31.12.2025	Наказ МОН
Внесення змін до Наказу Мінекономіки «Про затвердження порядку визначення предмету закупівлі» від 15 квітня 2020 року № 708	Мінекономіки, МОН, ДУ НАНЦ	До 31.01.2026	Наказ Мінекономіки

Затвердження Тематики наукових досліджень ДУ НАНЦ щодо досліджень в Антарктиці	МОН, ДУ НАНЦ	До 28.02.2026	Наказ МОН
Внесення змін до нормативних документів ДУ НАНЦ	ДУ НАНЦ	До 28.02.2026	Накази ДУ НАНЦ

IV. Порівняння варіантів

Критерії порівняння	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Вплив на витрати та надходження бюджету	Не передбачає збільшення витрат державного бюджету	Не передбачає збільшення витрат державного бюджету	Високий ризик зменшення надходжень спеціального фонду державного бюджету
Сильні сторони	Затвердження нової Державної програми дозволить розширити перелік стратегічних завдань та напрямів діяльності, оновити інструментарій оцінки результативності в мажах актуального періоду, закласти довгострокові орієнтири подальшого розвитку дослідницької інфраструктури та міжнародного науково-технічного співробітництва на новому якісному рівні	Забезпечить збереження та підтримку рівня наукових досліджень та розвитку дослідницької інфраструктури, на поточному рівні, досягнутому протягом попередніх років. Дозволить забезпечити виконання міжнародних зобов'язань України в межах наявних бюджетних коштів.	Оновлення нормативно-правової бази
Слабкі сторони	Без додаткового бюджетного фінансування нові напрями та зокрема блок досліджень Арктики залишається в повній залежності від	Продовження строку виконання Державної програми, виконання якої розпочалось ще у 2011 році, не дозволяє змінити систему показників результативності та	Потребує тривалого часу на розроблення, погодження та затвердження трьох Кабінетом Міністрів України послідовних нормативно-правових актів та наступного

	обсягів коштів спеціального фонду одержаних від залучення НДС «Ноосфера» до спільних експедицій. Потребує тривалого часу на розроблення, погодження та затвердження Кабінетом Міністрів України двох послідовних нормативно-правових актів.	суттєво деформує можливості ефективного порівняння в динаміці одержаних результатів. Продовження строків виконання на 2 роки та більше при фіксації загальних обсягів фінансування дозволить в короткостроковому періоді забезпечити досягнення завдань і цілей державної політики, разом з тим накопичуватиме обсяг відстрочених у часі завдань, що потребуватимуть суттєвого збільшення фінансування в майбутньому.	прийняття актів МОН та Мінекономіки. Збільшує кількість нормативно-правових актів, підвищує бюрократичне навантаження на МОН та ДУ НАНЦ. Відсутній правовий механізм доведення ДУ НАНЦ коштів до співвиконавців антарктичних досліджень
Ризики	Затягування у часі процесу розроблення, погодження та затвердження нової Державної програми. Відсутність достатнього кадрового потенціалу для реалізації нових завдань Державної програми через скорочення наукового потенціалу країни внаслідок військової агресії РФ проти України	Затягування у часі процесу розроблення, погодження та затвердження змін до чинної Державної програми. Максимальна оптимізація програми в частині фінансування робить її виконання дуже вразливим до непередбачуваних різких змін обмінного курсу національної валюти.	Затягування у часі розробки та прийняття великої кількості послідовних нормативно-правових актів, що заблокує вчасне проведення експедицій, організацію конкурсного фінансування наукових проєктів, виконання міжнародних зобов'язань. Зрив строків відправки УАЕ у 2026 та 2027 роках.

			Необхідність розробки додаткових нормативно-правових актів для забезпечення можливості проведення антарктичних досліджень.
--	--	--	--

Пропозиції робочої групи щодо оптимального варіанта для досягнення цілі огляду

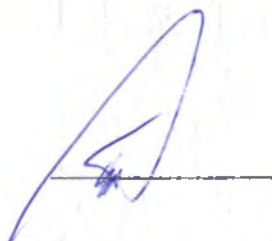
Варіант 1 є бажаним, оскільки дозволяє зберегти формат державної цільової програми, осучаснити завдання та пріоритети державної політики у сфері досліджень Антарктики з урахування нових можливостей, інтенсифікувати використання наявної дослідницької інфраструктури, розширивши дослідження також й на Арктику. Разом з тим Варіант 1 містить суттєвий недолік, що робить його неоптимальним на поточний момент. Наявні бюджетні обмеження внаслідок військової агресії РФ проти України звужують можливості виділення додаткових коштів із загального фонду державного бюджету на арктичні дослідження, повністю ставлячи можливість проведення арктичних експедицій у залежність від успішності залучення коштів спеціального фонду.

Єдина перевага реалізації Варіанта 3 – можливість оперативного скорочення видатків на дослідження в Антарктиці – нівелюється підвищенням бюрократичних процедур, додатковим навантаженням на апарат МОН та ДУ НАНЦ, руйнує напрацьовану систему науково-технічної співпраці всередині країни та із іноземними партнерами, супроводжується значними негативними наслідками зриву термінів підготовки та проведення регулярних антарктичних експедицій.

Робочою групою пропонується розглядати як оптимальний та забезпечити реалізацію Варіанта 2. Регулярне продовження на два роки строків виконання чинної Державної цільової науково-технічної програми досліджень в Антарктиці на 2011-2025 роки до моменту завершення військового стану дозволить зберегти існуючу екосистему організації та проведення досліджень в Антарктиці, підтримувати створену та модернізовану дослідницьку інфраструктуру, забезпечити поступовий розвиток міжнародного науково-технічного співробітництва. Часткове осучаснення завдань і заходів чинної Державної програми дозволить в достатній мірі забезпечити актуальність пріоритетів державної політики дослідження Антарктики сучасним умовам на період дії військового стану та наявності відповідних бюджетних обмежень.

Голова робочої групи

Денис КУРБАТОВ

Члени робочої групи:

Григорій МОЗОЛЕВИЧ

Оксана ЛАШКОВА

Любов ДЕНЬГА

Віктор ДЕМЧЕНКО

Костянтин ДЕМ'ЯНЕНКО

Євген ДИКИЙ

Віктор КОМОРИН

Юлія КРИВИЦЬКА

Валентин МАКСИМЧУК

Олександр ОВЕРЧУК

Василь ОРИЩУК

Ольга ШВЕЦЬ

звіннена (наказ Міндовкілля
від 16.10.2024 №390-Ос)

Члени робочої групи:

Григорій МОЗОЛЕВИЧ	_____
Оксана ЛАШКОВА	_____
Любов ДЄНЬГА	_____
Віктор ДЕМЧЕНКО	 _____
Костянтин ДЕМ'ЯНЕНКО	_____
Євген ДИКИЙ	_____
Віктор КОМОРИН	_____
Юлія КРИВИЦЬКА	_____
Валентин МАКСИМЧУК	_____
Олександр ОВЕРЧУК	_____
Василь ОРИЩУК	_____
Ольга ШВЕЦЬ	_____

Члени робочої групи:

Григорій МОЗОЛЕВИЧ	_____
Оксана ЛАШКОВА	_____
Любов ДЄНЬГА	_____
Віктор ДЕМЧЕНКО	_____
Костянтин ДЕМ'ЯНЕНКО	_____
Євген ДИКИЙ	_____
Віктор КОМОРИН	<i>В. Коморин</i> _____
Юлія КРИВИЦЬКА	_____
Валентин МАКСИМЧУК	_____
Олександр ОВЕРЧУК	_____
Василь ОРИЩУК	_____
Ольга ШВЕЦЬ	_____

Члени робочої групи:

Григорій МОЗОЛЕВИЧ _____

Оксана ЛАШКОВА _____

Любов ДЄНЬГА _____

Віктор ДЕМЧЕНКО _____

Костянтин ДЕМ'ЯНЕНКО _____

Євген ДИКИЙ _____

Віктор КОМОРИН _____

Юлія КРИВИЦЬКА _____

Валентин МАКСИМЧУК

Олександр ОВЕРЧУК _____

Василь ОРИЩУК _____

Ольга ШВЕЦЬ _____